

ÇOCUKLAR

İÇİN

İLERLEME

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE İLKÖĞRETİME İLİŞKİN RAPOR

SAYI 2, NİSAN 2005

1 Önsöz
BÜTÜN KIZ VE ERKEK
ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ
KALKINMANIN ANAHTARIDIR

2 Toplumsal cinsiyet eşitliği
HAREKETLİ BİR HEDEF

10 Doğu/Güney Afrika
DAHA GIDECEK YOL VAR

12 Batı/Orta Afrika
İVEDİ ÖNLEMLER GEREKİYOR

14 Güney Asya
42 MİLYON ÇOCUK
OKUL DIŞINDA

16 Orta Doğu/Kuzey Afrika
ORTALAMALARIN
ÖTESİNDE

18 ODA/BDT
DARALAN BÜTÇELER

20 Latin Amerika/Karayipler
BÜYÜK EŞİTSİZLİKLER

22 Doğu Asya/Pasifik
KARMAŞIK BİR ÖYKÜ

24 Sanayileşmiş ülkeler
HENÜZ ORADA
DEĞİLLER

26 Son not
ÖNCELİKLER SORUNU

9 Tablo
TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTLİĞİ VE ORTAÖĞRETİM

28 Tablo
TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTLİĞİ VE İLKÖĞRETİM

**TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT
BÜTÜN KIZ VE ERKEK ÇOCU
KALKINMANIN ANAHTARIDI**

2002 yılı Mart ayında bir gün Kabul'de iken, yıllar süren savaşın ardından 3 milyon kadar Afganlı kızın okullarına dönmelerine tanık olmuşum. UNICEF Genel Direktörü olarak belleğime en fazla kazınan anılardan biri buydu. O ana kadar konuya ilişkin hiçbir bilgim olmasaydı bile, salt bu dramatik gün bile eğitimin dünya çocukları açısından taşıdığı önemi bana kanıtlamaya yeterdi.

Eğitim, salt öğrenmenin ötesinde bir şeydir. Eğitim yaşam kurtarı: HIV/AIDS'ten korunmasını bilen gençler, sağlık ve beslenme alanında bilgileriyle çocuklarını sağlıklı büyüten anneler örneğinde olduğu gibi. Yaşamı dönüştürür: Bu sayede yoksulluktan kurtulabilen ergenler, toplum içinde yeni bir statü ve öz saygı sahibi olarak yerlerini alan kızlar örneğinde olduğu gibi. Yaşamları daha da zenginleştirir: bir acil durum kampında bile istikrarlı bir yaşama kavuşabilen mülteci bir çocuktan, üç aylık kış tatilini yetiştirme kurslarında geçiren, böylece kaçırdığı fırsatları yeniden yakalamayı uman ve bir gün Afganistan Cumhurbaşkanı olmayı düşleyen 12 yaşındaki Sadıka'ya kadar pek çok örneğin gösterdiği gibi.

2015 yılına kadar uzanan süreçte UNICEF'in çocuklarla ilgili gelişmeleri izlemek üzere hazırladığı dizinin bir parçasını oluşturan bu rapor, dünyanın Binyıl Kalkınma Hedeflerinden (BKH) 2'incisi ve 3'üncüsü yolunda ne kadar yol aldığını ölçmektedir. Bu hedefler, herkesin ilköğretim eğitimi görmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi ile ilgilidir. Rapor, kritik bir zamanda yayınlanmaktadır. 2005 yılı, Binyıl hedeflerinden ilki olan ilk ve ortaöğretimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için belirlenen yıldır.

LİĞİ VE İLKÖĞRETİM KLARIN EĞİTİMİ R

Kaybedecek zaman yoktur. Rapor, hükümetlerin, hükümet dışı kuruluşların, UNICEF'in kendi '2005'e kadar 25' girişimi ile Birleşmiş Milletler Kız Çocukların Eğitimi Girişimi çerçevesinde başkalarıyla birlikte yürüttüğü çalışmalar da dahil olmak üzere BM kuruluşlarının bütün çabalarına karşın, birçok ülkede ve bölgede bu hedefe ulaşamayacağını göstermektedir. Bu yıl içinde toplumsal cinsiyet eşitliği için daha fazla ilerleme sağlanması ivedi bir görevdir. Böyle bir çaba en azından uluslararası topluluğun toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama kararlılığını gösterecektir. Her şey bir yana, bu eşitlik sağlanmadıkça evrensel ilköğretim de gerçekleşmeyecektir.

Kız çocukların eğitiminin sağlayacağı çok yönlü yararlar artık tartışma konusu olmaktan çıkmıştır. Kız çocukların eğitimi çocuk ve anne ölümlerini azaltmakta, ekonomik üretkenliği artırmakta, sağlık ve beslenmede iyileşmeler sağlamakta, kız çocukları istismar, sömürü ve HIV/AIDS'e karşı korumaktadır. Eğitim, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğine de en iyi biçimde katkı sağlamaktadır.

Eğitim, kız erkek, zengin yoksul bütün çocukların hakkıdır. Başta kızları olmak üzere eğitime yapılacak yatırım, uluslararası topluluğun gerçekleştirme kararı verdiği daha geniş kapsamlı insani kalkınma hedeflerine daha çabuk ulaşılması açısından en iyi yoldur.

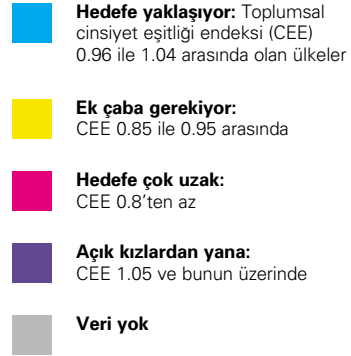
Ne kadar sorumluluk duygusu taşıdığını Asya'daki tsunami felaketinin ardından sergileyen bu topluluğun, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak üzere gerekli seferberliği en hızlı ve etkili biçimde gerçekleştireceğini umuyorum.

Carol Bellamy
UNICEF Genel Direktörü

İlköğretim ve toplumsal cinsiyet eşitliği

125 kadar ülke (gelişmekte olan 91 ülke ve 34 sanayileşmiş ülke) ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını öngören BKH'ye ulaşma yolundadır. Böylece okullarda erkek çocuk kadar kız çocuk okuyacaktır. Ülkelerin bu hedefe ilişkin olarak hangi konumda yer aldıkları 2001 yılına ait ilköğretim kayıt/okullaşma oranlarına dayanmaktadır. Verilerin tamamı için 28-30 sayfalardaki tablolara bakınız.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT

Kız çocukların eğitimi tüm dünyada yaygınlaşıyor, ama yeterince hızlı biçimde değil.

Binyıl Kalkınma Hedeflerinden (BKH) 2'ncisi bütün çocukların ilköğretim eğitimi görmelerini öngörmektedir. Başka bir deyişle, 2015 yılına kadar ilköğretim eğitimini tamamlamamış çocuk kalmayacaktır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını ve kadınların güçlendirilmesini öngören 3'üncü hedef de eğitim açısından yaşamsal önemde bir boyut taşımaktadır. Çünkü, eğitim hedefinde ne kadar yol alındığı, ilk ve ortaöğretimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin tercihen 2005, ama her durumda 2015 yılına kadar ortadan kaldırılmasıyla belirlenecektir.

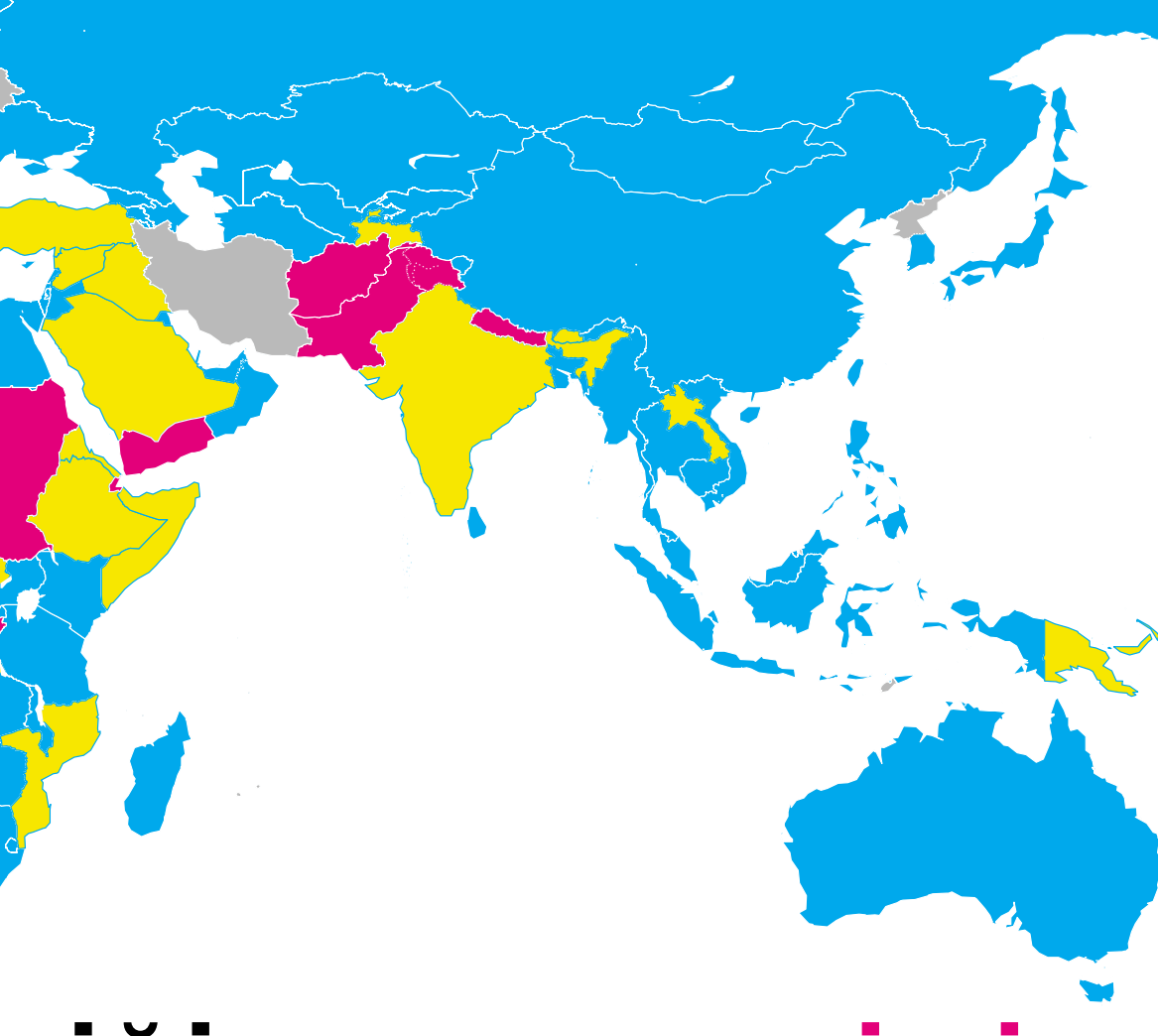
2'inci ve 3'üncü BKH'leri ayrılmaz biçimde birbirlerine bağlıdır. Herkesin ilköğretim görmesi, tanım gereği, cinsiyet eşitliği sağlanmadan ulaşılamayacak bir hedeftir. Aynı şekilde, gerek erkek gerekse kız çocukların okullaşmaları sınırlı kaldıkça, ilköğretimde cinsiyet eşitliğinin sağlanmış olması da fazla değer taşımayacaktır.

UNICEF'in tahminlerine ve projeksiyonlarına göre, Orta Doğu/ Kuzey Afrika, Güney Asya ve Batı/Orta Afrika olmak üzere üç bölge ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini 2005 yılına kadar sağlayamayacaktır. 125 kadar ülkenin (gelişmekte olan 91 ülke ve 34 sanayileşmiş ülke) ilköğretim eğitiminde toplumsal cinsi-

yet eşitliğini sağlama yolunda olmasının verdiği iyimserliğe karşın, bu ülkelerden kimilerinde toplam okullaşma o kadar düşük düzeydedir ki, sağlanan toplumsal cinsiyet eşitliğinin istatistik rakamlar dışında bir değeri olmayacaktır. Dahası, toplumsal cinsiyet eşitliğini yüksek düzeyde okullaşma oranlarıyla birlikte sağlamış ülkelerde bile, bu başarının genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine (ki bu da 3'üncü BKH'dir) ne ölçüde katkıda bulunduğu da tartışmalıdır.

Ancak gene de, önemli mesafeler kaydedildiği açıktır. Kız çocukların okullaşması bütün dünyada yaygınlaşmaktadır; ancak süreç yeterince hızlı ve halen okul dışı olan milyonlarca kız çocuğa temel eğitim verilmesini sağlayacak ya da geride kalan ülkelerin ilerlemesini sağlayacak nitelikte değildir.

Başta sözü edilen iki BKH'ye doğru alınan yolun değerlendirilmesinde, esas olan okula kaydolma ve okulu bitiren çocuk sayısının ötesine geçilmesi gereğidir. Örneğin, herkesin ilköğretim eğitimi görmesi, bütün çocukların okula zamanında başlamalarını ve hemen hemen hiç sınıf tekrarlamadan üst sınıflara geçmelerini gerektirir. Bu ise, eğitimin kalitesinin artırılmasıyla ilgili bir konudur; ayrıca, çocuğun ev yaşamından

Aşağıdaki ülkelerde toplam ilköğretim kayıt/devamlılık oranları yüzde 85'in altındadır:

Afganistan, Angola, Azerbaycan, Bangladeş, Benin, Bhutan, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Kamboçya, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Komoros, Fildişi Sahili, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Cibuti, Eritre, Etiyopya, Gabon, Gambia, Gana, Gine, Gine-Bissau, Haiti, Hindistan, Irak, Kenya, Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malawi, Mali, Moritanya, Mozambik, Myanmar, Namibya, Nauru, Nepal, Nijerya, Umman, Pakistan, Papua Yeni Gine, Moldova, Ruanda, Suudi Arabistan, Senegal, Sırbistan ve Karadağ, Sierra Leone, Somali, Sudan, Swaziland, Togo, Türkmenistan, Uganda, Birleşik Arap Emirlikleri, Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti, Özbekistan, Yemen, Zambiya, Zimbabve.

Bu harita stilize edilmiş olup gerçek ölçekte değildir. Harita, herhangi bir ülkenin veya bölgenin hukuki statüsü veya sınırları ile ilgili UNICEF'in herhangi bir görüşünü yansıtmamaktadır.

Haritada görülen noktali çizgi, Hindistan ve Pakistan'ın üzerinde anlaşmaya vardıkları Jammu ve Keşmir kontrollü hattını göstermektedir. Jammu ve Keşmir'in nihai statüsü henüz bu iki ülke arasında belirlenmemiştir.

Liği: HAREKETLİ BİR HEDEF

okul yaşamına sorunsuz bir geçiş yapabilesini sağlayacak erken çocukluk dönemi bakımı ve eğitimi gerektirir. Eğitimin bu yönlerinin ölçülmesi daha güçtür. Bununla birlikte, daha gelişkin verilerin toplanması ve analizi, gelecekteki çabalara yardımcı olacağından öncelik taşımaktadır. Bugün için, toplumsal cinsiyet eşitliği ve herkesin ilköğretim eğitimi tamamlaması yolunda ne kadar mesafe alındığı, en başta, kayıt/devamlılık gibi öne çıkan göstergelerle ölçülmektedir.

BİR BÜYÜK 'EĞER'

Dünya, kayıt/devamlılık açısından önemli bir ilerleme sağlamaktadır. UNICEF ile UNESCO İstatistik Enstitüsü tarafından ortaklaşa yapılan çalışmaya göre, 2001 yılında küresel net kayıt/devamlılık oranı (NK/DO)' yüzde 82'dir. Bu da, ilköğretim çağındaki toplam 115 milyon çocuğun okul dışı olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, UNICEF'in gelişmekte olan 81 ülkeden oluşan örneklemindeki net ilköğretim devamlılığı üzerinden yaptığı tahminler, ilköğretim çağında olup da okula giden çocukların oranının 2005 yılında yüzde 85 olacağını göstermektedir.

Bu ilerleme önemlidir. İlerleme göstermektedir ki, BM tahminleri? doğrultusunda eğer dünyadaki ilköğretim çağı çocuk nüfusu

2000 ile 2005 yılları arasında aynı kalırsa veya azalır, *verilerin kayda geçtiği tarihten bu yana ilk kez ilköğretim dışı çocuk sayısının 100 milyonun altına düşeceği söylenebilir.*

Ne var ki, bu ilerleme, 2015 yılına kadar her çocuğun ilköğretimi tamamlamasını sağlamaya yetmeyecektir. Hızın artırılması gerekmektedir. Enerjinin ve kaynakların, ivedilikle, yalnızca eğitim hizmetleri sağlamanın ve okul dışındakileri okula çekmenin ötesinde, çocukları ilköğrenimlerini tamamlamaktan alıkoyan gerek evlerdeki gerekse toplumdaki bir dizi etmene yöneltmesi zorunluluğu vardır.

1980'den 2001'e kadar uzanan hanehalkı araştırmalarının analizi, NK/DO'daki ortalama yıllık artış hızının (OYAH) bölgelere göre büyük farklılıklar sergilediğine işaret etmektedir³. Örneğin bölgesel OYAH Orta Doğu/Kuzey Afrika'da yüzde 1.4 iken Orta ve Doğu Avrupa ile Bağımsız Devletler Topluluğu'nda (ODA/BDT) yüzde 0.35'tir. Genel olarak, halen yüksek katılım düzeylerine ulaşmış bulunan bölgelerde OYAH en düşük düzeydedir. Bu da, hem bu bölgelerin esasen yüksek bir düzeyden yola çıktıklarını, hem de geri kalan düşük yüzdenin ilköğretime yöneltilmesinin özel güçlüklerini göstermektedir. Bu arada, okullaşma düzeyleri-

nin en düşük olduğu bölgeler (Güney Asya, Doğu/Güney Afrika ve Batı/Orta Afrika) OYAH'da yüksek düzeylere ulaşmışlardır. Bu da göstermektedir ki, eğitimi yaygınlaştırma alanındaki çabalar ve yatırımlar, önemli engellere karşın sonuç verebilmektedir. Bununla birlikte, kayıt/devam düzeylerindeki düşüklüğün sürdüğünü ve eğitimin önünde dikilen çeşitli engeller göz önüne alındığında, söz konusu bölgelerde sağlanan ilerlemelerin pamuk ipliğine bağlı olduğunu da görmek gerekir.

İlerleme konusunda daha hassas göstergelere gerek varsa, bunu 2015 yılına kadar herkese temel eğitim sağlanmasına ilişkin hedef için gerekli OYAH'tan çıkarabiliriz². Dünya, bu hedefin gerçekleşmesi için önümüzdeki 10 yıl içinde yüzde 1.3'lük bir OYAH tutturmak zorundadır. Bu, Orta Doğu/Kuzey Afrika'nın yaklaşık olarak son 20 yılda tutturdukları düzeye yakındır. Halen hedefe en uzak durumdaki bölgelerin ise bu rakamın çok üzerine çıkmaları gerektiği açıktır. Bu bölgelerin ulaşmaları gereken OYAH Batı/Orta Afrika için yüzde 3.2, Doğu/Güney Afrika için yüzde 2.8, Güney Asya için de yüzde 1.9'dur.

Sevindirici olan, Orta Doğu/Kuzey Afrika, Doğu Asya/Pasifik ve Latin Amerika/Karayipler bölgelerinde yer alan birçok ülkenin bugünkü OYAH düzeyini korumaları halinde 2015 yılı hedefine ulaşabilecek durumda olmalarıdır. Bunun için, çocuk işçiliği, çocuk kaçakçılığı, HIV/AIDS gibi sorunların yanı sıra, iç savaş ve doğal felaketler gibi olağanüstü durumların geçmişteki kazanımları erozyona uğratmasına izin vermemek gerekmektedir. ODA/BDT'de ise, OYAH'ı yükseltme gereğine karşın hedef tamamen ulaşılabilir bir hedefdir. Bütün bu bölgelerde, kayıt/devamlılık göstergelerindeki iyileşmenin okul tamamlama ile eşleşmesi gerekmektedir.

Diğer uçta ise, Sahra-Güneyi Afrika ülkelerinin çoğu ve daha az ölçüde olmak üzere Güney Asya ülkeleri, 2015 yılı hedefine ulaşmak için OYAH'larını önemli ölçüde yükseltmek durumundadır. Örneğin Batı/Orta Afrika Söz konusu olduğunda, OYAH'ın bugünkü düzeyinin dört katına çıkması gerekmektedir. Ayrıca, çoğu Sahra Güneyi Afrika'da olmak üzere, 2015 yılı hedefine ulaşmak için OYAH'ın yüzde 2'nin üzerine çıkması gereken 37 ülke vardır.

Şurası açık ki, son 20 yıl içinde OYAH açısından en büyük ilerlemeyi kaydeden bölgeler, 2015 yılı hedefi için bunun da ötesine geçmek zorundadır Bu da, hiç kuşkusuz, zorlu bir görevdir.

En dezavantajlı ülkeler ve bölgeler söz konusu olduğunda 'dostlar alışverişte görsün' türü yaklaşımların herhangi bir yararı olmayacaktır. Bu konumdaki ülkelerin, büyük bir atılım yaparak OYAH'larını yükseltmelerine yardım için küresel politikalar ve stratejiler gerekmektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYETÇİ KALIP YARGILAR HALA BİR ENGEL
Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği BKH'ler açısından o kadar önemlidir ki, yalnızca bu konuda hedefe ulaşmak için daha erken bir tarih belirlenerek 2005 yılı seçilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi, hiç kuşkusuz, herkes için eğitim biçiminde ifade edilen daha kapsamlı hedef açısından bir basamak oluşturmaktadır. Eşitlik sağlanmadan, bu genel hedefe ulaşılması da mümkün olmayacaktır. Daha da önemlisi,

eğitimde cinsiyet eşitliği genel olarak cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesi için bir platform niteliğindedir. Genel anlamda cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi ise, çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele gibi diğer BKH'lerin önkoşuludur.

UNICEF'in gelişmekte olan 81 ülkeyi kapsayan okul devamlılık verilerinden hareketle yaptığı tahminlere göre, 2005 yılındaki 0.96'lık küresel toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi (TEE)³ ilköğretimdeki her 100 çocuğa karşılık 96 kız çocuk olduğu anlamına gelmektedir. Bu da, dünyanın genel olarak ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolunda olduğunu gösterir. Ancak, dünyadaki üç bölgenin kız çocukların eğitimi konusunda çok gerilerde kaldığı koşullarda henüz yapacak çok iş, alınacak çok yol vardır. Küresel olarak, ilköğretim dışı toplam çocuk sayısının yüzde 54'ünü kız çocuklar oluşturmaktadır. Bunun anlamı, okul dışında kalan her 100 erkek çocuğa karşı 117 kız çocuğun olmasıdır (*Ortaöğretimde cinsiyet farklılıkları için 8. sayfaya bakınız*).

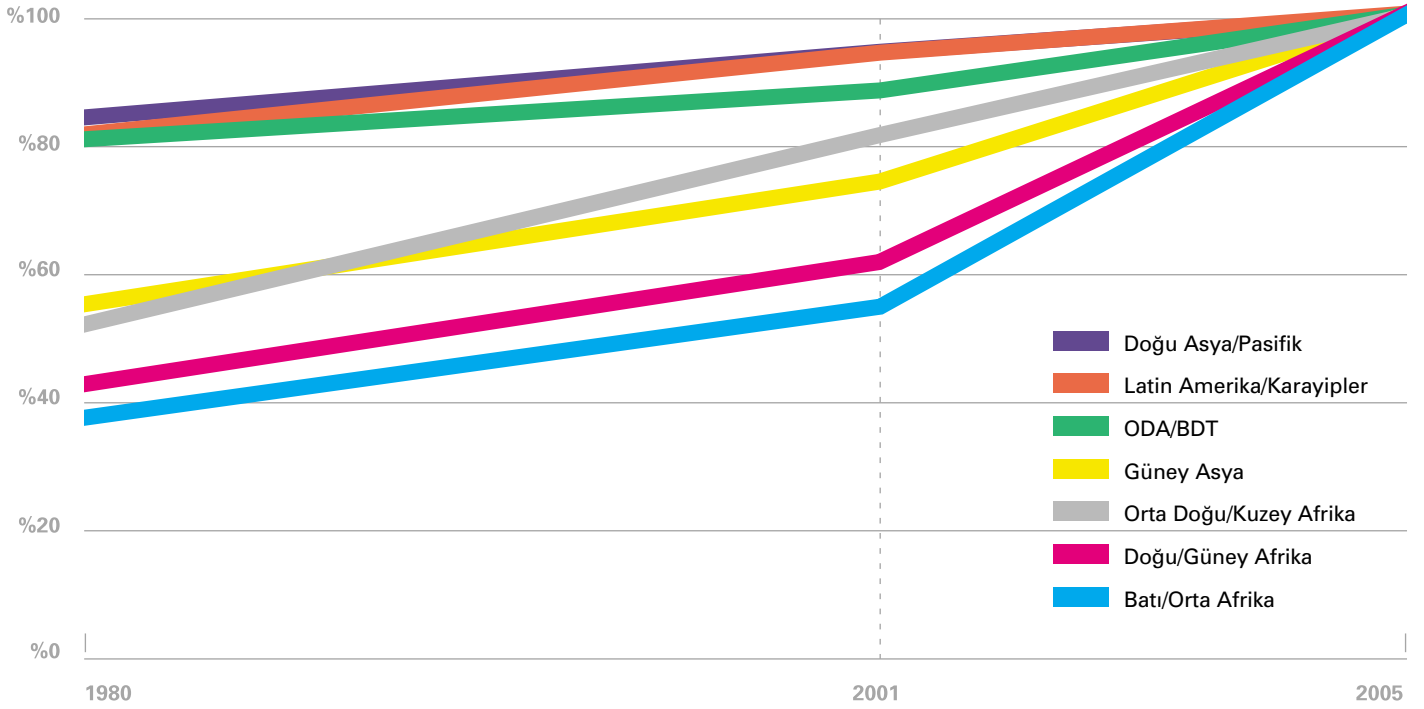
Eldeki bu genel tablodan hareketle, bölgesel, ulusal ve hatta yerel ölçülüklerdeki ayrıntılara inilmesi gerekmektedir. Çünkü, bugüne kadarki kazanımlar ve ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin 2005 yılına kadar sağlanması için yapılması gerekenler ancak böyle ortaya konabilecektir. Toplumsal cinsiyet açığı 1980 yılından bu yana sürekli biçimde kapanmaktadır. Bütün bölgelerde ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, okullaşma açısından kız çocuklar erkeklere göre daha hızlı gelişme sağlamışlardır⁴. Bu dönemde, istisnasız bütün bölgelerde kız çocukların okullaşmasındaki OYAH erkek çocuklarından yüksek olmuştur. Bu durum, aradaki açığın kapanması için gerekli hamleleri de ortaya koymaktadır. Ancak, sağlanan bu ilerlemeye karşın, 2015 yılında herkesin ilköğretim eğitimi görmüş olması şeklindeki hedefin bir parçasını oluşturan toplumsal cinsiyet eşitliği için, kızlara ilişkin OYAH'ın önümüzdeki dönemde bütün bölgelerde erkeklere göre daha hızlı artması gerekmektedir.

İki bölge, durumun karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Güney Asya ile Batı/Orta Afrika'da toplumsal cinsiyet açığı halen endişe konusu olmakla birlikte sorunun boyutları farklıdır. Çünkü bu iki bölge arasında eğitim hizmetlerinin mevcudiyeti bakımından önemli farklılıklar vardır. Güney Asya'da kız çocukların üçte ikisi okula giderken, Batı/Orta Afrika'da okula giden kızlar toplamın yarısından biraz fazlasını oluşturmaktadır. Buna karşılık, Güney Asya'da okula gitmeyen kızların mutlak sayısı 23.5 milyon gibi çarpıcı bir düzeydedir. Bu, söz konusu bölgede, okul dışı kız çocuk sayısının okul dışı erkek çocuk sayısından 5 milyon daha fazla olduğu anlamına gelmektedir. Demek ki, gelişmekte olan ülkelerdeki toplumsal cinsiyet açığı hala büyüktür. Yeniden Batı/Orta Afrika'ya dönersek, bu bölgedeki kızların eğitimin çeşitli imkanlarından yararlanma şansları başka bütün bölgelere göre daha düşüktür. Bu iki bölgede toplumsal cinsiyet açığının kapatılması (bunun yanı sıra herkese ilköğretim eğitimi sağlanması), yetkililerin ve kalkınma kuruluşlarının önümüzdeki on yıl yoğunlaşmaları gereken öncelikli konulardır.

Genel olarak alındığında toplumsal cinsiyet açığı Orta Doğu/ Kuzey Afrika, Güney Asya ve Batı/Orta Afrika bölgelerinde diğerlerine göre genişliğini sürdürmektedir. Bu üç bölgenin her birinde ilköğretim devamlılığında TEE 0.95'in altındadır (bu alan-

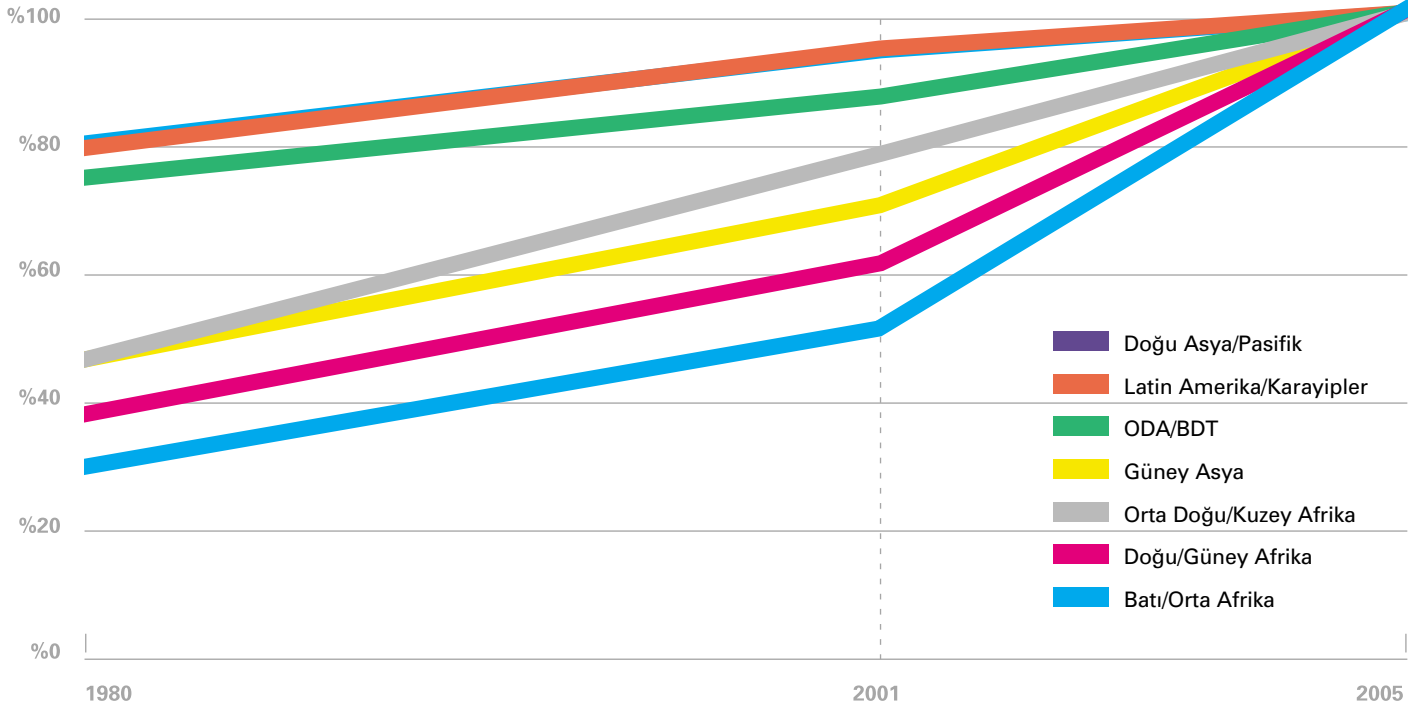
İlköğretimde toplam net kayıt/devamlılık oranları (1980–2015)

1980 ile 2001 yılları arasında kayıt/devamlılık oranlarındaki ortalama yıllık artış hızını ve 2015 yılı için belirlenen herkesin ilköğretim eğitimi tamamlaması hedefine ulaşılabilmesi için 2001 yılından başlayarak artışın ne kadar olması gerektiğini göstermektedir.

Kız çocukların ilköğretimde net kayıt/devamlılık oranları (1980–2015)

Kız çocukların 1980 ile 2001 yılları arasında kayıt/devamlılık oranlarındaki ortalama yıllık artış hızını ve 2015 yılı için belirlenen herkesin ilköğretim eğitimi tamamlaması hedefine ulaşılabilmesi için 2001 yılından başlayarak artışın ne kadar olması gerektiğini göstermektedir.

da tam eşitliği gösteren endeks değeri 1.00'dır). Orta Doğu/ Kuzey Afrika'da son dönemde kız çocukların okullaşması açısından kayda değer ilerlemeler sağlanmıştır. Bu bölge, 1980'den 2001'e uzanan dönemde, hem erkek hem kız çocuklar açısından eğitim imkanlarındaki en büyük artışa tanıklık etmiştir. Ancak gene de bu bölgede halen okuldaki her 100 çocuğa karşılık 94 kız çocuk okuldadır ve bu da henüz ortada aşılması gereken önyargılar kalıp yargılar göstermektedir.

Tek tek ülkelere ilişkin koşullar genellikle bölgesel ortalamalara göre önemli farklılıklar göstermektedir. UNICEF'in 2005 yılı için tahmin yaptığı gelişmekte olan 81 ülkeden 26'sında TEE 0.96'nın altındadır. Başka deyişle ilköğretimde her yüz çocuğa karşılık düşen kız çocuk sayısı 96'dan azdır. Bu bakımdan en geride yer alan ülkeler Yemen (61), Nijer (67), Çad (69), Burkina Faso (71), Mali (74), Fildişi Sahili ve Gine-Bissau (76), Benin (78) ve Gine (79)'dir.

Toplumsal cinsiyet açığının belki de en ilginç yönü, bu açığın erkekler değil de kızların lehine olduğu bölgeler ve ülkelerin varlığıdır. UNICEF'in 2005 yılı için ilköğretim net devamlılık oranı (NDO) tahminlerine göre Latin Amerika/Karayipler ve Doğu Asya/Pasifik olmak üzere iki bölgede ilköğretimdeki kız çocuk yüzdesi erkek çocuk yüzdesini biraz aşmaktadır. Ayrıca, 81 ülkeden 12'sinde TEE 1.05 veya bunun üzerindedir ve bu durum okullarda kız çocukların erkeklerden daha fazla olduğunu göstermektedir.

Burada önemli olan husus, toplumsal cinsiyet açığının tersine olduğu ülkelerde ve bölgelerde bile kız çocukların eğitiminin öncelik taşımaya devam ettiğinin görülmesidir. Bunun iki nedeni vardır. Bir kere, belirli bir ülkedeki istatistikler, kız çocukların okul devamlılıklarının iyi düzeyde olduğu bölgeler için bile birtakım kaygıları ortaya çıkarabilir. Örneğin, genel olarak alındığında Latin Amerika/Karayipler bölgesinde ilköğretimdeki kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısından fazladır; ancak, UNICEF'in Guatemala için yaptığı tahminlere göre 2005 yılında bu ülkede ilköğretime giden her 100 erkek çocuğa 97 kız çocuk düşmektedir. Benzer biçimde ülke istatistiklerinin okullu kız çocuk sayısını daha fazla gösterdiği durumlarda bile, aynı ülke içinde kız çocuklara karşı yoğun ayrımcılık uygulanan yöreler olabilir. Örneğin, yerli halka veya azınlıklara mensup çocuklara yapıldığı gibi.

Toplumsal cinsiyet açığının kızlar lehine olduğu ülkelerin bile kız çocukların eğitime özel önem vermeleri gereğinin ikinci nedeni de şudur: BKH'nin açıkça ortaya koyduğu gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği yalnızca herkesin ilköğretim eğitimi tamamlaması için bir temel olarak işlev görmeyen ötesinde, aynı zamanda genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının güçlendirilmesinin de platformunu oluşturmaktadır. Kız çocukların eğitimde ve eğitim yoluyla eşitliğe ulaşmalarına gerekli özen gösterilmelidir ki kadınlar daha geniş anlamda toplum içinde güçlenebilsinler.

Gelinen bu aşamada, dünyanın kız çocukların eğitimi konusundaki kararlılığının hiç sarsılmamasını sağlamak büyük önem taşımaktadır. Toplumsal cinsiyette anlamlı bir eşitlik düzeyine ulaşılmasını bir iki yıl ertelemenin maliyeti yüksek olacaktır. Bu maliyete katlanacak olan yalnızca tek tek kız çocuklar değil, aynı zamanda Binyıl Kalkınma Hedeflerinin

tamamıdır. Kız çocukların eğitimine yatırım, bütün çocukların kaliteli eğitim görme haklarını kollayan, toplumsal cinsiyet eşitliğinden kadının güçlendirilmesine kadar diğer bütün hedefler için sıçrama tahtası oluşturan bir stratejidir.

ENGELLER, TEHDİTLER VE FIRSATLAR

Eğitim ve toplumsal cinsiyetle ilgili BKH'nin gerçekleşmesi yolunda kaydedilen mesafe, salt eğitim sağlanmasının ötesinde, kimi çocukların okula başlamalarını veya tamamlamalarını önleyen engellerin aşılmasına da bağlıdır. Bu alandaki eşitsizlikler, politikaları belirleyenler ve kalkınma kuruluşlarına önemli görevler yüklemektedir. Bunların önemi ne kadar tanınırsa, önümüzdeki 10 yılda ilerleme fırsatları da o kadar iyi yakalanacaktır.

Önemli engeller arasında yoksulluk, çocuk işçiliği, çocuk kaçakçılığı, HIV/AIDS, kimi yerleşimlerin uzak ve ücra yerlerde olması, altyapı yetersizliği, etnik köken, kadının düşük sosyal statüsü, annenin eğitimsizliği, iç çatışmalar, doğal felaketler ve şiddet yer almaktadır. Bu engeller çoğu kez üst üste geldiğinden, aralarındaki etkileşimin eğitimde ne gibi sonuçlara yol açtığını belirlemek güçtür. Dolayısıyla, bu alanda ayrıştırılmış istatistiklerin derlenmesi, gelecekteki politika ve uygulamaların sağlam temele oturması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde ayrıştırılmış istatistikler, örneğin, cinsiyetlerinin, cinsel sömürüye açıklıklarının ve HIV/AIDS'in bir araya gelmesinin kız çocukları nasıl etkilediğini, kız çocukların yoksul hane veya kırsal alan kökenlerinin bu durumlarda ne ölçüde payı olduğunu ortaya koyabilir⁷.

Yoksulluk

Gelişmekte olan bütün bölgelerden derlenen hanehalkı araştırma verileri, en yoksul yüzde 20'lik dilime mensup çocukların ilköğretim eğitimi alamama olasılıklarının en varlıklı yüzde 20'lik dilime mensup çocuklara göre 3.2 kat daha fazla olduğunu göstermektedir. Ancak, bu oran, bölgeler ve ülkeler arasındaki büyük farklılıkları örtmektedir. Örneğin ODA/BDT bölgesinde en yoksul kesimden çocukların ilköğretim eğitimi alamama olasılıkları diğerlerinden 1.6 kat daha fazla iken, bu oran hem Orta Doğu/Kuzey Afrika, hem de Latin Amerika/Karayipler bölgelerinde 4.5'e çıkmaktadır. Dahası, ODA/BDT'de bile ülkeler arasında önemli farklılıklar vardır. Örneğin Kazakistan ve Moldova söz konusu olduğunda bu ülkelerdeki en yoksul yüzde 20'lik nüfus kesimine mensup çocukların ilköğretim eğitimi alamama olasılıkları diğerlerine göre 5 kat daha fazladır.

Her bölgede, bu anlamdaki farklılığın ileri düzeylerde olduğu ülkeler bulunmaktadır. Örneğin Doğu Asya/Pasifik'te Endonezya (5.6); Doğu/Güney Afrika'da Eritre, Madagaskar ve Zambiya (4.9 ve daha üzeri); Orta Doğu/Kuzey Afrika'da Cezayir ve Bahreyn (4.9 ve daha üzeri); Güney Asya'da Hindistan (3.4); Latin Amerika/Karayipler'de Nikaragua, Peru, Surinam ve Venezüela (6 ve daha üzeri); ve Batı/Orta Afrika'da Kamerun (5) gibi. Dahası, ilköğretime gitmeyen çocukların yüzde 77'si gelişmekte olan ülkelerdeki hanelerin en yoksul yüzde 60'lık bölümüne mensuptur. Bu oran Latin Amerika/Karayipler (yüzde 84) ve Doğu/Güney Afrika'da (yüzde 80) daha yukarıya çıkmaktadır.

İlköğretim çağındaki bütün çocukların 2015 yılına kadar okula gitmelerinin sağlanması, her ülkenin kendi koşullarına göre titizlikle uyarlanmış programları ve müdahaleleri gerektirmek-

edir. Örneğin gerek Eritre’de ve gerek Venezüela’da okula gitmeyen çocukların en az yüzde 90’ı nüfusun en yoksul yüzde 60’lık kesimine mensupken, Venezüela’da bütün çocuklar arasında okula gitmeyenlerin oranı yalnızca yüzde 7, Eritre’de ise yüzde 37’dir.

Bunun gibi, yoksul ailelerden kız çocuklara ulaşmak için farklı stratejiler gerekebilir. Bir kız çocuk ne kadar çeşitli dezavantajlarla kuşatılmışsa, eğitim sisteminin de bu kızın genel okullaşma dalgası içinde nasıl olsa okullu olacağını varsaymak yerine bu çocuğa ulaşmak için o kadar özel önlemler geliştirmesi gerekir.

Annelerin eğitimi

Bir çocuğun okul devamlılığını belirleyen bir diğer önemli etmen de çocuğun annesinin eğitim görüp görmediğidir. Nitekim, anneleri hiç eğitim görmemiş çocukların okul dışı kalma olasılıkları, anneleri belirli bir düzeyde eğitim almış çocuklara göre iki kattan daha fazladır. Latin Amerika/Karayıpler sözkonusu olduğunda bu farklılık 2.5 katla ifade edilmektedir. 8 ülkede, anneleri hiç eğitim görmemiş çocukların okula gitmeme olasılıkları, diğerlerine göre en az üç kat daha fazladır: Venezüela (4.8), Surinam (4.4), Kamerun (3.9), Fildişi Sahili (3.7), Guyana (3.4), Eritre (3.4), Hindistan (3.3) ve Gine-Bissau (3.0).

Gelişmekte olan ülkelerde okula gitmeyen çocukların yüzde 75’inin anneleri hiç eğitim görmemiştir. Ancak, bu ortalamanın gizlediği bölgesel eşitsizliklere de bakmak gerekir. Örneğin, Batı/Orta Afrika, Güney Asya, Orta Doğu /Kuzey Afrika bölgelerinde ilkokula gitmeyen çocukların yüzde 80’inin anneleri de hiç eğitim görmemişken, bu oran Doğu Asya/Pasifik bölgesinde yüzde 28’e, ODA/BDT bölgesinde de 1’e inmektedir. Bu durumun başlıca nedeni, son iki bölgede kız çocukların eğitiminin geçmişte de daha yüksek düzeylerde olmasıdır. Latin Amerika/Karayıpler bölgesinde ise ilköğretim çağındaki çocukların yalnızca yüzde 20’sinin anneleri eğitimsizdir; ancak, bu annelerin çocukları, okula gitmeyen çocukların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu da, bölge içindeki büyük ekonomik eşitsizliklerin bir göstergesidir.

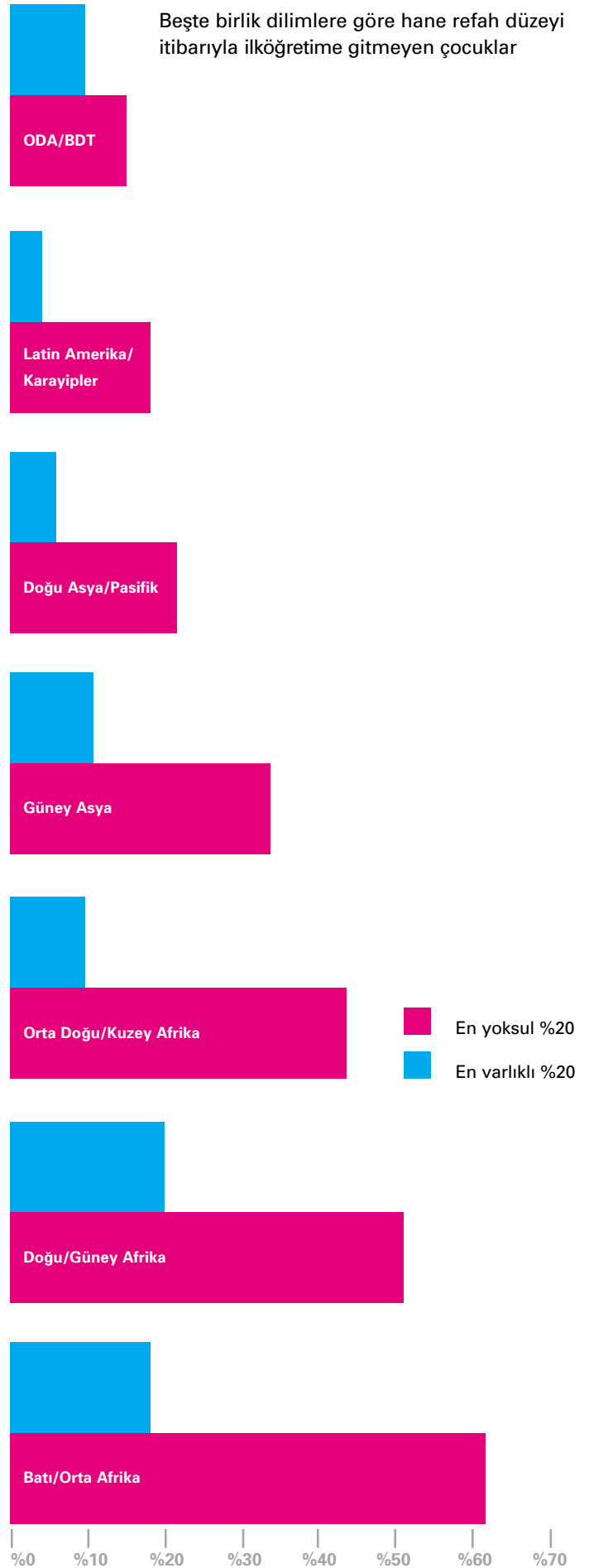
Annelerin eğitim düzeyi, bir çocuğun okula gidip gitmeyeceğini belirleme açısından kuşkusuz önemli bir etmendir. Mümkün olduğu kadar çok sayıda kız çocuğunu, başka bir deyişle geleceğin annelerini okullaştırma, eğitimlerini tamamlamaları bu nedenle önemlidir.

Coğrafi yerleşim

Çocukların okula gitme şansı, kısmen, nerede yaşadıklarına da bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerde kırsal kesimdeki çocukların yüzde 30’u okul dışındayken, bu oran aynı ülkelerin kentsel yerleşimlerinde yüzde 18’dir. Kırsal alandaki okul dışı çocuk oranının yüksekliğine birkaç etmen birlikte yol açıyor olabilir: Bu çocukların en yakın okula ulaşmak için uzun mesafe yol gitmek zorunda olmaları; kırsal kesimdeki çocukların anne-babalarının eğitilmiş olmaları ve eğitime değer vermeleri olasılığının görece düşük olması; iyi öğretmenleri kırsal kesime çekmenin genellikle daha güç olması gibi.

Küresel olarak bakıldığında, ilköğretime gitmeyen bütün çocukların yüzde 82’si kırsal alanlardaki çocuklardır. Ancak burada da bölgelere göre farklılaşmalar görülmektedir. Örneğin

Beşte birlik dilimlere göre hane refah düzeyi itibarıyla ilköğretime gitmeyen çocuklar

ilköğretim dışı çocuklar arasında kırsal kesimde olanların payı Latin Amerika/Karayipler bölgesinde en düşükken (yüzde 60), Doğu/Güney Afrika’da en yüksektir (yüzde 87). Hindistan’da okula gitmeyen çocukların yüzde 87’si kırsal kesimdeki çocuklardır ve Hindistan büyük bir çocuk nüfusa sahip olduğundan bu durum dünya ortalamasını da etkilemektedir.

Okula gitmeyen ve kırsal kesimde yaşayan çocuklar arasında en yoksun durumda olanlar genellikle kızlardır. Örneğin Etiyopya’da kentsel yerleşimlerde okuldaki her 100 erkek çocuğa karşılık 97 kız çocuk varken, bu durum kırsal alanlarda 100’e 76’dır. Burkina Faso’da ise okula giden her 100 erkek çocuğa kentsel alanlarda 91, kırsal alanlarda ise 57 kız çocuk düşmektedir.

ORTAÖĞRETİM

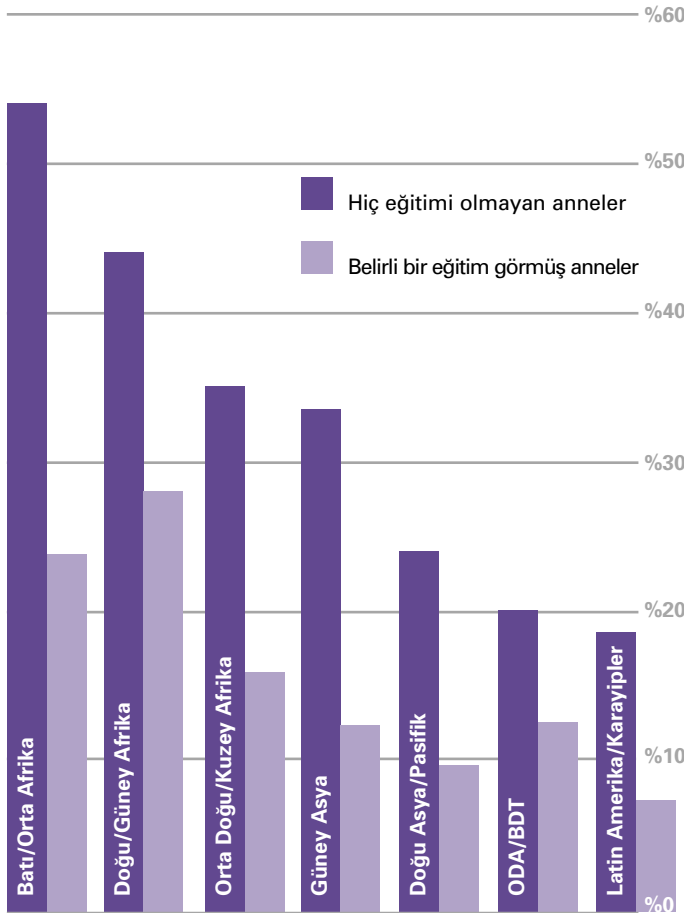
Gelişmekte olan ülkelerde ortaöğretimde okullaşmaya ilişkin olarak UNICEF tarafından yapılan son tahminlere göre⁸, ortaöğretim çağındaki çocukların en fazla yüzde 39’u okulludur (ölçü olarak ortaöğretim net devamlılık oranı — ONDO — kullanılmaktadır). Analizin ortaya koyduğu bir başka durum da şudur: Sınıfta kalma veya okula geç başlama gibi nedenlerden dolayı, aslında ortaöğretim çağındaki çocukların yüzde 27’si ilköğretim okullarındadır. Bu da, çocukların okula zamanında başlamalarının ve asgari kayıpla ilerlemelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Bölgeler arası farklılıklar, ortaöğretim düzeyinde, ilköğretim düzeyinde olduğundan daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. ODA/BDT’de ortaöğretim okullaşması 1990 yılından bu yana önemli ölçüde düşmüş olsa bile, bu bölgedeki ONDO yüzde 70 ile diğer bölgelerin hala üzerindedir. Diğer uçta yer alan Sahra–Güneyi Afrika’da ise, çağ nüfusu çocukların yalnızca yüzde 20’si ortaöğrenimdedir. Doğu Asya/Pasifik ve Orta Doğu/Kuzey Afrika bölgelerinde ilgili yaş gruplarındaki çocukların kabaca yarısı ortaöğrenimdeyken, Latin Amerika/Karayipler bölgesinde bu oran yüzde 44, Güney Asya’da ise yüzde 40’tır.

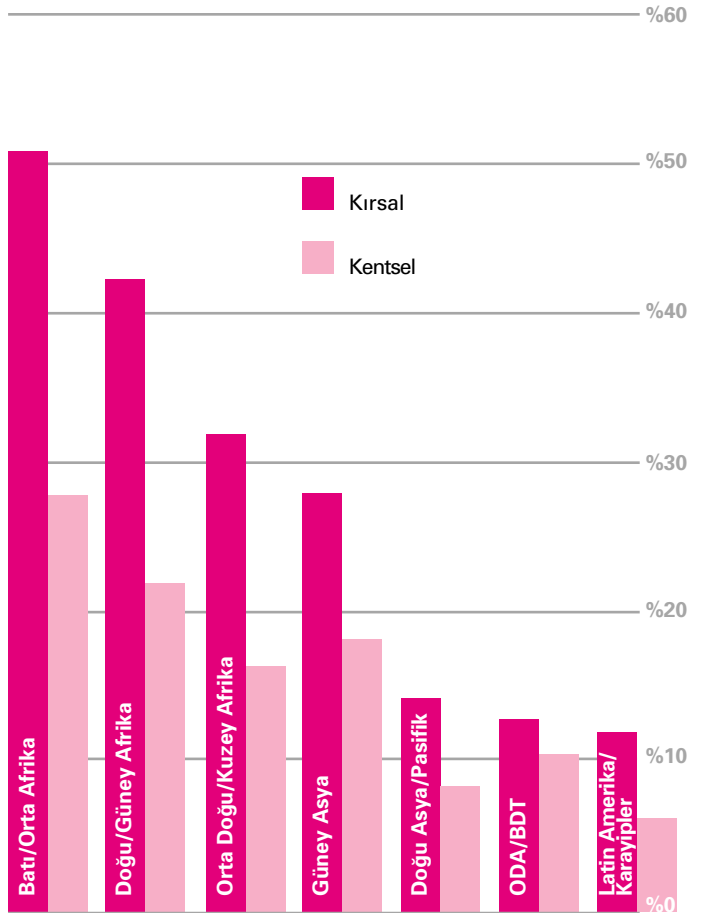
Ortaöğretimde en duyarlı konu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini 2005 yılı sonuna kadar ortadan kaldırmaktır. Araştırmaya konu olan 75 ülkeden 22’si bu hedefe ulaşma yolundayken, 21’inin de bunun için ek çaba harcaması gerekmektedir. Bu arada, 15’i Batı/Orta Afrika bölgesinde olmak üzere 25 ülke bu hedefin çok gerisindedir. Orta öğretimde kız çocuk okullaşmasının en düşük olduğu ülke, bu kademedeki her 100 erkek çocuğa 41 kız çocuğun düştüğü Yemen’dir.

Ortaöğretim düzeyinde toplumsal cinsiyet açığının en geniş olduğu bölgeler Güney Asya ile Orta Doğu/Kuzey Afrika’dır. Güney Asya’da ortaöğrenim çağındaki erkek çocukların yüzde 44’ü bu kademedeki okullara giderken, kız çocuklar için bu oran

Annelerin eğitim durumlarına göre ilköğretime gitmeyen çocuk yüzdesi

Yerleşim yerine göre ilköğretime gitmeyen çocuk yüzdesi

yüzde 36'dır. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ise aynı oranlar sırasıyla yüzde 54 ve yüzde 43'tür.

Latin Amerika/Karayipler bölgesinde ise açık kızların lehindedir. Bu bölgede, ortaöğrenim çağındaki kız çocukların yüzde 47'si, erkek çocukların ise yüzde 41'i okullaşmıştır. Böylece, daha ilköğretim kademesinde ortaya çıkan bölgesel eğitim ortaöğretim kademesinde daha da pekişmektedir ve ortadaki durum erkek çocukların eğitime katılmalarını engelleyen etmenler üzerinde daha yakından durulmasını gerektirmektedir.

Ortaöğretimde, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli kazanımlar sağlanabilir. Kız çocuklar, toplumdaki yerlerini sağlamlaştıracak bilgi ve becerileri, tutum ve değerleri bu öğretim kademesinde edinerek özgüvenlerini geliştirip güçlenebilirler. Konu bu açıdan ele alındığında, normal olarak eğitime atfedilen yararların daha büyük bir bölümü ilk değil ortaöğretimden kaynaklanmaktadır. Bu da, ilköğretim düzeyinde kazanılan başarıların ortaöğretimde pekiştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE ORTAÖĞRETİM

Ortaöğretim net devamlılık oranları^a

Ortaöğretim net devamlılık oranları^a

Ülkeler ve bölgeler	Toplam	Erkek	Kız	K/E ^b
Yemen	56.0	78.2	32.4	0.41
Gine	36.8	48.6	23.8	0.49
Fildişi Sahili	38.0	48.8	28.5	0.58
Mozambik	43.1	54.0	31.7	0.59
Benin	47.2	58.6	35.2	0.60
Mali	29.2	36.2	22.4	0.62
Nijer	13.7	16.9	10.6	0.63
Senegal	29.6	36.2	23.6	0.65
Çad	46.0	56.0	36.6	0.65
Irak	50.3	60.1	40.3	0.67
Burkina Faso	15.3	18.2	12.4	0.68
Orta Afrika Cumhuriyeti	47.3	56.3	38.4	0.68
Kamboçya	50.4	60.0	40.6	0.68
Togo	64.6	75.4	51.8	0.69
Türkiye	59.2	69.3	49.5	0.71
Sierra Leone	37.7	43.1	31.9	0.74
Gambiya	47.5	54.9	40.4	0.74
Zambiya	58.6	67.3	49.6	0.74
Gine-Bissau	48.7	55.7	41.6	0.75
Nepal	71.3	80.4	61.8	0.77
Burundi	35.5	40.0	31.7	0.79
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	64.3	72.0	56.6	0.79
Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti	66.1	74.0	58.1	0.79
Hindistan	63.7	70.6	56.2	0.80
Kamerun	61.3	67.2	55.3	0.82
Guatemala	51.4	55.7	47.4	0.85
Nijerya	68.6	74.0	63.0	0.85
Eritre	73.0	78.5	67.3	0.86
Uganda	76.0	81.4	70.7	0.87
Moritanya	47.2	50.1	44.4	0.89
Zimbabve	70.7	74.7	66.3	0.89
Angola	75.9	80.3	71.6	0.89
Tanzanya	40.1	42.4	38.2	0.90
Malawi	73.4	77.0	69.6	0.90
Mısır	79.6	83.4	75.4	0.90
Tacikistan	76.3	79.9	72.7	0.91
Ekvador Ginesi	79.9	83.3	76.1	0.91
Ruanda	39.4	41.0	37.8	0.92

Ülkeler ve bölgeler	Toplam	Erkek	Kız	K/E ^b
Gana	70.5	73.5	67.3	0.92
Gabon	84.8	88.3	81.6	0.92
Kenya	80.3	83.1	77.3	0.93
Madagaskar	48.9	50.3	47.4	0.94
Haiti	78.4	81.0	75.9	0.94
Bolivya	82.6	85.3	80.0	0.94
Sudan (Kuzey)	63.2	64.8	61.5	0.95
Peru	87.8	89.9	85.6	0.95
Swaziland	70.8	72.1	69.4	0.96
Viet Nam	79.0	80.6	77.5	0.96
Arnavutluk	46.7	47.4	46.0	0.97
Sao Tome ve Principe	54.1	55.0	53.3	0.97
Bangladeş	60.0	60.9	59.1	0.97
Bosna-Hersek	86.7	88.0	85.3	0.97
Komoros	37.9	38.4	37.5	0.98
Myanmar	68.5	69.2	67.8	0.98
Azerbaycan	95.1	96.1	94.1	0.98
Türkmenistan	85.4	85.6	85.3	1.00
Güney Afrika	91.2	91.2	91.1	1.00
Özbekistan	93.8	93.8	93.7	1.00
Endonezya	60.7	60.5	61.0	1.01
Dominik Cumhuriyeti	90.8	90.3	91.3	1.01
Kolombiya	73.9	73.1	74.8	1.02
Surinam	81.1	80.2	81.9	1.02
Kırgızistan	86.2	85.4	87.1	1.02
Kazakistan	95.7	94.6	96.9	1.02
Brezilya	81.7	80.5	82.9	1.03
Venezüela	87.7	86.2	89.2	1.03
Moldova Cumhuriyeti	86.3	84.6	88.1	1.04
Ermenistan	94.3	92.6	96.1	1.04
Guyana	85.8	83.9	87.8	1.05
Trinidad ve Tobago	87.6	85.4	89.8	1.05
Namibya	84.0	81.5	86.3	1.06
Filipinler	80.9	76.9	84.9	1.10
Nikaragua	62.0	58.2	65.9	1.13
Lesotho	73.0	68.6	77.6	1.13
Moğolistan	76.5	71.6	80.8	1.13

Gölgelendirilmiş bölümde yer alan ülkeler, orta öğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolunda olan ülkelerdir (K/E oranının 0.96 ile 1.04 arasında olduğu ülkeler).

^a Ortaokula net devamlılık oranları hane halkı araştırmalarına dayanmaktadır (Demografi ve Sağlık Araştırmaları ile Çok Göstergeli Kümelem Araştırmaları), 1998–2003.

^b Kız çocukların ortaöğretime net devamlılık oranının erkeklerin net devamlılık oranına oranı (SNAR)

Okul ücretlerinin kaldırılması yönündeki politikaların bölgede etkili olduğu görülüyor.

Doğu/Güney Afrika, 2015 yılına kadar herkesin ilköğretim eğitimi görmesi için, NK/DO'da her yıl ortalama yüzde 2.75 olacak şekilde büyük bir artış sağlaması gereklidir. Bu, istatistiklerde görülen toplumsal cinsiyet eşitliğine ve 1980-2001 döneminde NK/DO'da ikinci en yüksek OYAH'ın (yılıda yüzde 0.9) sağlanmış olmasına karşın böyledir. Bölge ilköğretim çağındaki çocukların yalnızca yüzde 62'sini okullandırmıştır ve Asya'ya göre küçük bir nüfusa sahip olmasına karşın, dünyada ilköğretime gitmeyen çocukların yüzde 19'u bu bölgededir.

Bölgedeki pek çok ülkede herkes için eğitim yolundaki ilerleme HIV/AIDS yüzünden ciddi bir kesintiye uğramıştır. Bu salgın eğitim sistemlerini birçok açıdan tahrip etmiştir. Öğretmenleri ve okul yöneticilerini meslek yaşamlarının en verimli dönemlerinde pençesine alarak okulları yoksun bırakmıştır. Büyüklerini yitiren çocuklar kalanların geçim sorumluluğunu üstlenerek okula gidemez duruma gelmişlerdir. Gene HIV/AIDS yüzünden geniş ailenin sağladığı geleneksel güvenceler sarsılmış, toplulukların elindeki kaynaklar tükenme noktasına gelmiştir.

Herkes için eğitim hedefine daha çok yol olduğunu unutmaksızın belirtmek gerekirse, bölgedeki ülkeler böyle bir ortamda bile ciddi bir siyasal kararlılık göstererek ve ilköğretimi mutlak bir

kararlı politika çıkışları yapabilen ülkelerin, artan dış yardımlar ve dış borç hafifletmeleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Bu ülkeler, herkesin ilköğretim eğitimi alması adına neler yapılabileceğini diğer gelişmekte olan ülkelere göstermişlerdir.

UNICEF'in 2005 yılı için yaptığı tahminler kız ve erkek çocuklar için net okul devamlılık oranını yüzde 65 olarak gösterse bile toplumsal cinsiyet eşitliği bölge için büyük önem taşımaya devam etmektedir. Son yıllarda Afrika'nın güneyindeki ve doğusundaki ülkelerin büyük bölümünde çocuk dostu okullar, toplumsal cinsiyete duyarlı beceri eğitimi, okul beslenme programları, öğretmen yetiştirme ve çocukların katılımı gibi nitel iyileştirmeler sayesinde kız çocuklara eğitim imkanları sağlama alanında güçlü bir eğilim oluşmuştur. Okullarda cinsiyet eşitliği sağlanması alanındaki kazanımlar, bu iyileştirmelerle birlikte, Afrika Kız Çocuklar Eğitim Girişimi ile BM Kız Çocukların Eğitimi Girişimi tarafından sağlanan desteklerden kaynaklanmaktadır. Kız Çocukların Eğitimi Hareketi (KEH), bütün bu çabaların, kız çocukların kendilerinin değişim için çaba gösterdikleri bir somutlaşma biçimidir. Sonuçta 1980'den 2001'e kadar olan dönemde kız çocukların okula katılımındaki artış, ortalama olarak yılda erkek çocukların katılımındaki artışın yüzde 0.5 puan üzerinde seyretmiştir.

DOĞU/GÜNEY AFRİKA: DAH

öncelik olarak benimseyerek kimi önemli kazanımlar sağlayabilmişlerdir. Bölgede bu yönde etkili olan politikalar arasında okul harçlarının ve alınan diğer ücretlerin kaldırılması da yer almaktadır. Gerçekten de bu yöndeki politikalar, ekonomik tutumluluğun ön plana çıkarıldığı 1980'lerden bu yana bölgede daha da genelleşmiş ve ilköğretim düzeyindeki okullarda hızlı adımlar atılmasının anahtarı olduğunu ortaya koymuştur.

Malawi'de okul ücretlerinin 1994 yılında kaldırılmasının ardından çocuklar kitlesel olarak okullara yönelmişlerdir ve diğer ülkelerde de buna benzer süreçler yaşanmıştır. Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti'nde okul ücretlerinin 2002 yılında kaldırılması sonucunda ilköğretime kayıtlı çocuk sayısı 1.4 milyondan 3 milyona sıçramıştır. Kenya'da ise, aynı uygulamanın devreye sokulduğu 2003 yılında ilköğretime kayıtlı çocuk sayısı yalnızca ilk hafta içinde yüzde 22 artmıştır. Uganda'da ise, her ailenin ilk dört çocuğuna ücretsiz eğitim imkanları sağlanmaktadır ve bu model de benimsenmiş, başarılı olmuştur.

Okul ücretlerini kaldıran ülkelerdeki başlıca güçlük, fazla talebi karşılayacak yeterli derslik, materyal ve öğretmen sağlayarak eğitimin kalitesini korumada ortaya çıkmaktadır. Aslında bu tür

Bölgede, Mauritius, Şeyceller ve Güney Afrika gibi, herkesin temel eğitim görmesi hedefine çok yaklaşmış ülkeler de vardır (bu ülkelerde NK/DO yüzde 90'ın üzerindedir). Bununla birlikte, bölgede, erkek kız bütün çocukları okula yöneltme ve böylece bölgesel istatistikleri düzeltme hedefinin çok gerisinde üç ülke vardır. 2001 yılında NK/DO Eritre'de yüzde 42.9, Etiyopya'da yüzde 30.6, Somali'de ise tasavvur edilmesi bile güç bir düzeyde, yüzde 10.8'dir. Tüm dünyada okula gitmeyen çocukların 7.8 milyonu yalnızca Etiyopya'dadır ve okula gitmeyen çocukların mutlak sayısı açısından Etiyopya Hindistan'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Bütün çocukların ilköğretime gönderilmesi alanında önemli gelişmeler sağlayan ülkelerin şimdi ortaöğrenim talebiyle karşılaşmaları umut verici bir gelişmedir. Örneğin Kenya'da eğitim açlığı çeken çocukların kitlesel yönelimi şimdi ortaöğrenime doğrudur. Kenya'da 2004 yılında ilköğretim diploması almaya aday çocuk sayısında yüzde 12 artış olmuştur. Ne var ki, bu ülkedeki 4,000 kadar ortaöğretim kurumu ilköğretimi bitiren çocukların yarısından azına eğitim verebilmektedir.⁹

İlköğretime net kayıt/devamlılık oranları (2001)

Doğu/Güney Afrika bölgesinde 12 ülke ilköğretim eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama hedefine 2005 yılında ulaşabilecek durumdadır. Ancak, toplam net kayıt/devamlılık oranları (2001) Mauritius'ta yüzde 99.2 gibi yüksek bir orandan Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti'nde yüzde 54.4 gibi düşük bir oran arasında değişkenlik göstermektedir.

— %80

— %60

%40

%20

%0

A GİDECEK YOL VAR

Bölgedeki toplumsal cinsiyet açığı çok büyük.

Dünyanın 2015 yılına kadar herkesin temel eğitim görmesi şeklindeki BKH'ye ulaşmada en çok zorlanacağı bölge Batı/Orta Afrika bölgesidir. 1980 yılından bu yana yıllık ortalama yüzde 0.8'lik artışa karşın bölgedeki NK/DO 2001 yılında yüzde 55'tir. Dünyada ilköğrenime net katılımın yüzde 60'ın altında olduğu 21 ülkenin üçte birinden fazlası bu bölgededir. 2001 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Nijerya'da okul dışı toplam çocuk sayısı sırasıyla 5.3 ve 7.7 milyondur. Okul dışı çocuk sayısının bunlardan daha fazla olduğu yalnızca üç ülke vardır: Etiyopya, Hindistan ve Pakistan.

Batı/Orta Afrika bölgesinde herkesin ilköğretim eğitimi görmesi hedefine en yakın ülkeler nüfus açısından en küçük ülkelerdir: Yeşil Burun ile Sao Tome ve Principe. Diğer uçta yer alan Burkina Faso, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Nijer'de ise her 5 çocukta en fazla ikisi ilköğretim eğitiminden yararlanabilmektedir.

UNICEF'in 2005 yılı için yaptığı ve devamlılık verilerine dayanan tahminlere göre bölgede toplumsal cinsiyet açığı, 0.90'lık CEE ile özellikle geniştir. İlköğretimde cinsiyet eşitliğinin 2005 yılına kadar sağlanması hedefine yakın yalnızca beş ülke vardır:

Kamerun, Gabon, Gana, Moritanya ve Sao Tome ve Principe (2001 yılı net kayıt/devamlılık tahminleri Yeşil Burun'un da hedef üzerinde olduğunu göstermektedir). Bölgedeki ülkeler arasında kızların eğitim açısından en dezavantajlı konumda olduğu ülkeler Çad ve Nijer'dir.

Okul terk ve sınıf tekrarı oranları yüksektir ve ilköğretim birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar gelebilenlerin sayısı hayli azdır. Örneğin Çad'da ilköğretime başlayan her 10 çocukta yalnızca biri hiç sınıf tekrarlama olmadan beşinci sınıfa gelebilmektedir¹⁰. Öğretmen sayısındaki yetersizlikler, öğretmenlerin aylıklarının düşüklüğü ve mesleki gelişim fırsatlarının sınırlılığı, bölgede esasen düşük olan eğitim kalitesini daha da olumsuz etkileyen faktörlerdir.

Bölgedeki gelişime sekte vuran bir başka etmen de olağanüstü durumlardır. Örneğin 1990'dan 2003'e kadar olan dönemde Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Liberya ve Sierra Leone'de önemli silahlı çatışmalar yaşanmıştır¹¹. Savaşın bu ülkelerdeki çocukların eğitimleri üzerindeki olumsuz etkileri hesaplanamayacak boyutlardadır. Bütün bunlara karşın, sağlanan önemli ilerlemeler arasında, Orta Afrika Cumhuriyeti,

BATI/ORTA AFRİKA: İVEDİ Ö

Kongo, Fildişi Sahili ve Liberya'daki 'okula dönüş' kampanyaları yer almaktadır. Örneğin Liberya'da 2003 yılı Ağustos ayında imzalanan barış anlaşmasının ardından ülke ölçeğinde başlatılan okula dönüş kampanyası aracılığıyla 7,200'den fazla öğretmen 'hızlı eğitim yanıtı' için seferber edilmiş, böylece tahminen 830 bin çocuğun okullaşması sağlanmıştır.

Batı/Orta Afrika ve diğer bölgelerdeki okula dönüş kampanyalarından edinilen dersler temel eğitim paketlerine içselleştirilmiştir. Lojistik, hizmetler ve tedarik işlemleri açısından bu gibi müdahalelere başvurulması, bölgedeki istikrarlı ülkelerde kaliteli temel eğitime erişimi artıracak ve hızlandıracaktır.

Gelecek vadeden bir diğer müdahale ise bölgedeki ülkelerin çoğunda kullanılan çocuk dostu okul modelidir. Nijerya ve Senegal'de bu model bir adım daha ileri taşınarak ulusal standart oluşumunda kullanılmıştır.

Devamlılık verilerine dayanılarak yapılan tahminler, bölgede ortaöğretim düzeyinde toplumsal cinsiyet eşitliği sağlama hedefine yakın tek ülkenin Sao Tome ve Principe olduğunu göstermektedir. Ancak bu ülkede çağ nüfusunun yarısından

biraz fazlası ortaöğrenime devam etmektedir. Ortaöğrenim net devamlılık oranlarının en düşük olduğu ülkeler ise Nijer (yüzde 13.7) ve Burkina Faso'dur (yüzde 15.3).

Bölgedeki hükümetlerin karşılaştıkları ve eğitime büyük zarar veren güçlükler arasında yoksulluk ve ağır dış borç yükü de yer almaktadır. Hükümetler, doğurganlık oranlarının halen yüksek olduğu ve çocuk sayısının her yıl daha da arttığı bir nüfusun eğitim taleplerine yanıt vermeye çalışmaktadırlar. Herkesin ilköğretim eğitimi almasının sağlanacağı 2015 yılı hedefine ulaşabilmesi için NK/DO'da yılda yüzde 3.2'lik bir ortalama artış hızı gereken bir bölgede acil önlemlerin, bu arada uluslararası destek ve finansmanın gerektiği açıktır.

NLEMLER GEREKİYOR

İlköğretim net kayıt/devamlılık oranları (2001)

Batı/Orta Afrika bölgesindeki 10 ülkede toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi 0.85'in altındadır.

Sağlanan gelişmelere karşın çocukların ilköğretime katılımları hala düşük düzeyde.

Güney Asya'da ilköğretimde NK/DO yalnızca küresel ortalamanın altında kalmanın ötesinde, Sahra Güneyi Afrika dışında en düşük düzeydedir. Bununla birlikte belirli ilerlemeler de sağlanmıştır. 1980–2001 döneminde NK/DO yılda ortalama yüzde 0.9 artmıştır ve bu da artış hızı bakımından bölgeyi ikinci sıraya yerleştirmiştir.

Bölgenin tümündeki ilerlemelere karşın, çocukların ilköğretime katılımları kabul edilemeyecek ölçüde düşüktür. 2001 yılında tüm dünyada okula gitmeyen çocukların üçte birinden fazlası bu bölgedeydi. Tüm dünyada ilköğretim dışı toplam 115 milyon çocuğun 26.8 milyonu Hindistan'dadır (yüzde 23). Bu sayılar Pakistan'da 7.8 milyon (yüzde 7) ve Bangladeş'te 3.8 milyondur (yüzde 3). Eğitim açısından bölgedeki ülkeler arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Örneğin Sri Lanka herkes için ilköğretim eğitimi hedefine ulaşmış durumdadır. Tsunami felaketi 20 yıllık kazanımları 20 dakikada yok etmeden önce Maldivler'de hedefe çok yaklaşmıştı. Buna karşılık Afganistan ve Bhutan'da ilköğretim çağındaki çocukların ancak yarısından biraz fazlası ilköğretim gitmektedir.

1980–2001 döneminde bölgede kız çocukların ilköğretime katılımlarında OYAH erkeklerinkinin iki katından fazla olmuştur.

artış yüzde 3.1 olmalıdır. 2015 yılı için gerekli ortalama yıllık artış hızları Nepal için yüzde 2.3 (kızlar için 2.6), Hindistan içinse yüzde 1.7'dir (kızlar için 1.9).

Bölgedeki 8 ülkeden altısı, UNICEF'in eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için başlatılan '2005'e kadar 25' Girişimi çerçevesinde özel olarak hedef seçilmiştir. Bu ülkelerden Bangladeş kız çocukların ilköğretime katılımlarını artırma açısından en başarılı ülke olmuştur ve UNICEF'in tahminlerine göre bu ülke Maldivler ve Sri Lanka ile birlikte (tsunami felaketi öncesi rakamlar temelinde) 2005 yılına kadar ilköğretimde cinsiyet eşitliğini sağlama yolundadır.

İlköğretime tamamlayan çocuk sayısındaki artışla birlikte ortaöğrenime yönelik talep de artmıştır. Sonuçta, 1990 ile 2000 arasında ortaöğrenim çağına olup okullaşan çocuk oranı üçte birden yaklaşık yüzde 50'ye çıkmıştır¹².

Hindistan söz konusu olduğunda ise ortaöğretimdeki durum tersine dönmüştür. 2000 yılında yapılan bir UNICEF araştırmasına göre, ortaöğretime başlayan kız çocukların yüzde 12.3'ü okulu bırakırken, okul bırakan erkek öğrencilerin oranı yüzde 9.9'dur. UNICEF araştırması ayrıca ortaöğretimdeki büyük

GÜNEY ASYA: 42 MİLYON ÇOCUK OKUL DI

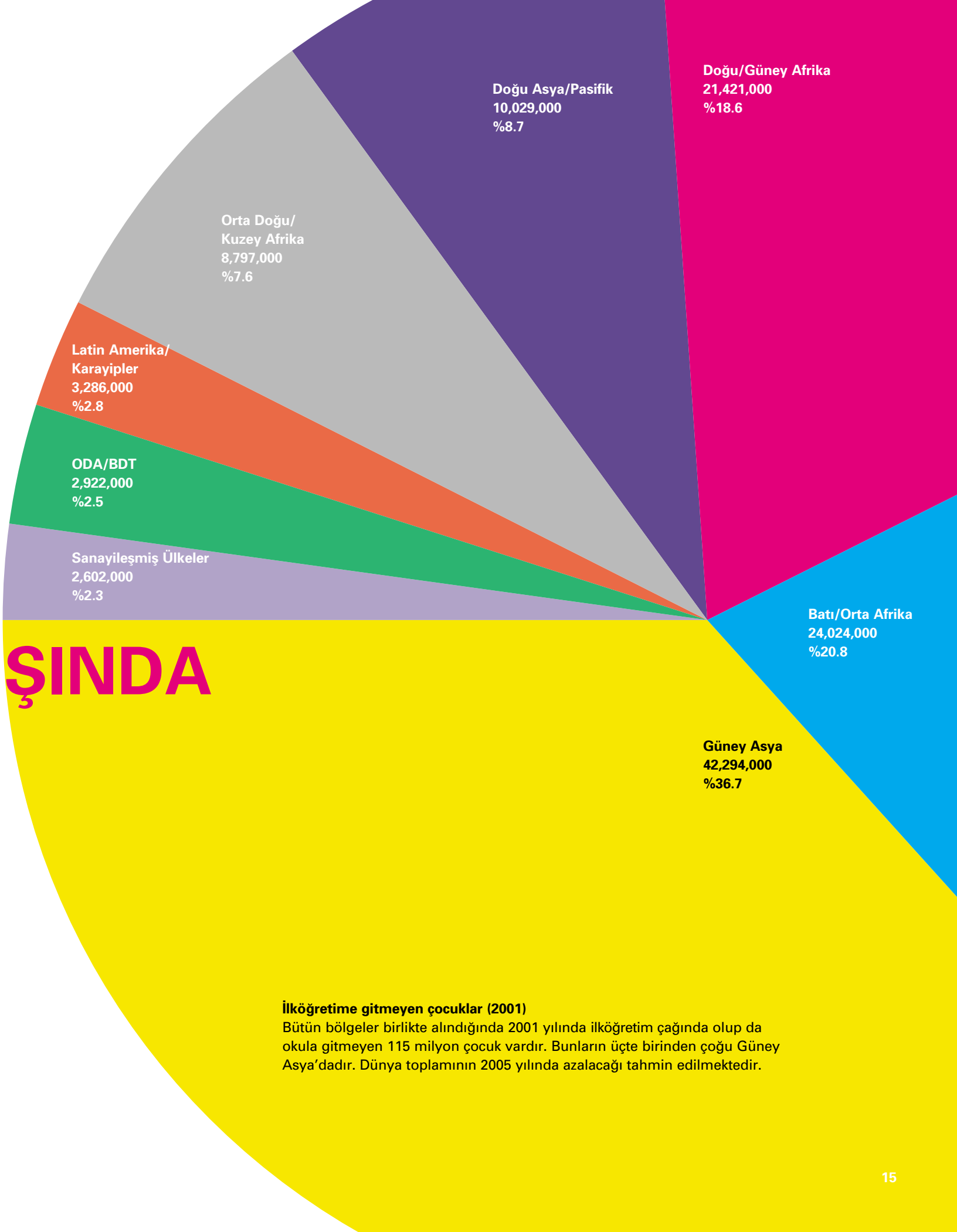
Bu artış hızına karşın toplumsal cinsiyet açığı hala kabul edilemez ölçüde büyüktür. UNICEF'in 2005 yılı için yaptığı tahminlere göre belgede erkek çocukların yüzde 80'i okuldayken bu oran kız çocuklar için yüzde 75'tir. Kast sistemine dayalı sosyal yapı ve kadınların statüsünün düşüklüğü, özellikle Hindistan ve Nepal gibi ülkelerde kız çocukların eğitimini engellemektedir.

Bölgede eğitimdeki toplumsal cinsiyet açığının en büyük olduğu ülkeler, UNICEF'in 2005 yılı CEE tahminlerinin 0.83'ü gösterdiği Pakistan ve Nepal'dır (0.89). Ayrıca, tüm Güney Asya bölgesinde 2001 yılı cinsiyet açığının en büyük olduğu ülke Afganistan'dır.

Bir bütün olarak bölgede okula giden her 100 erkek çocuğa 95 kız çocuk düşmektedir. Bu, küresel ortalamasının altında kalmaktadır. Bu cinsiyet eşitsizliği göstergesi açısından bakıldığında Nepal (89) ve Pakistan (83) özellikle geri durumdadır. 2015 yılına kadar herkese ilköğretim eğitimi sağlanması hedefine ulaşabilmesi için Pakistan'ın okullaşmadaki yıllık artış hızını ortalama yüzde 2.6'da tutması gerekmektedir. Ancak, aynı hedef için kız çocukların okullaşma hızında gerekli

eşitsizliklerin Nepal için de geçerli olduğunu göstermektedir. Sonuçta CEE Nepal için 0.77, Hindistan içinse 0.80'dir.

Bölgedeki ülkelerin çoğunun, temel alıp gelişmeyi hızlandıracakları radikal stratejilere ve yalın önlemlere gereksinim duydukları açıktır. Güney Asya'da okul dışı çocuk sayısının fazlalığı, iyileştirmelerin, yalnızca gerçek tabloyu maskeleyen ortalamalarda değil, mutlak sayılarda da gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

ŞINDA

İlköğretime gitmeyen çocuklar (2001)

Bütün bölgeler birlikte alındığında 2001 yılında ilköğretim çağında olup da okula gitmeyen 115 milyon çocuk vardır. Bunların üçte birinden çoğu Güney Asya'dadır. Dünya toplamının 2005 yılında azalacağı tahmin edilmektedir.

Son 25 yılda çok büyük mesafe alındı.

Orta Doğu/Kuzey Afrika bölgesi ilköğretimde son 25 yıl içinde çok büyük mesafe almıştır. Bölge yılda yüzde 1.4 ile NK/DO'da bütün bölgeler arasında en yüksek OYAH'ı gerçekleştirmiştir. Bu artış hızının korunması durumunda bölge 2015 yılına kadar herkese ilköğretim eğitimi sağlanması hedefine ulaşabilecektir.

Ne var ki, bölgede, bu ortalamaların yansıttığının ötesinde iç farklılaşmalar vardır. Cezayir, Bahreyn, Mısır, Ürdün, Lübnan, İşgal Altındaki Filistin Toprakları, Katar, Suriye Arap Cumhuriyeti ve Tunus herkese ilköğretim eğitimi sağlama hedefine yaklaşmaktadır. Diğer uçta ise eğitim sisteminin henüz gelişmiş olmadığı ve bölgedeki yüksek OYAH'a karşın 2015 yılı hedefinin gerçekleştirilemeyeceği ülkeler yer almaktadır.

Eğitim açısından iki uçta yer alan iki ülkede son dönemde elde edilen kazanımlardan özellikle söz edilmesi gerekmektedir. Tunus, bu alandaki sicili iyi olan ülkelerdendir; okullaşma

sorunu Cibuti, Sudan ve Yemen'de özellikle ciddidir. UNICEF'in tahminlerine göre 2005 yılında bölgedeki erkek çocukların yüzde 90'ı, kız çocukların ise yüzde 84'ü ilköğretime gidiyor olacaktır. Her 100 erkek öğrenciye 84 kız öğrenci düşmesi dünyadaki en düşük oranlardandır. Son 20–25 yıllık dönemde bölgede sağlanan büyük ilerlemelere karşın ortada hala böyle bir sorun vardır.

2005 yılı için tahmin edilen 1.05'lik CEE ile Bahreyn bölgedeki genel eğitime karşıt bir durum ortaya koymakta, bu ülkedeki kız öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısını aşmaktadır.

Toplumsal cinsiyet açığı ortaöğretim düzeyine geldiğinde büyümektedir. Bu düzeyde, erkek çocukların yüzde 54'ü, kız çocukların ise yüzde 43'ü okullaşmıştır. Bölgede ortaöğretim devamlılığı açısından incelenen üç ülke arasında en iyi durumda olan Mısır'dır. Bu ülkede ortaokullaşma oranı yüzde 80'dir ve ortaöğretimdeki her 100 erkek çocuğa 90 kız çocuk

ORTA DOĞU/ KUZEY AFRİKA: ORTALAMA

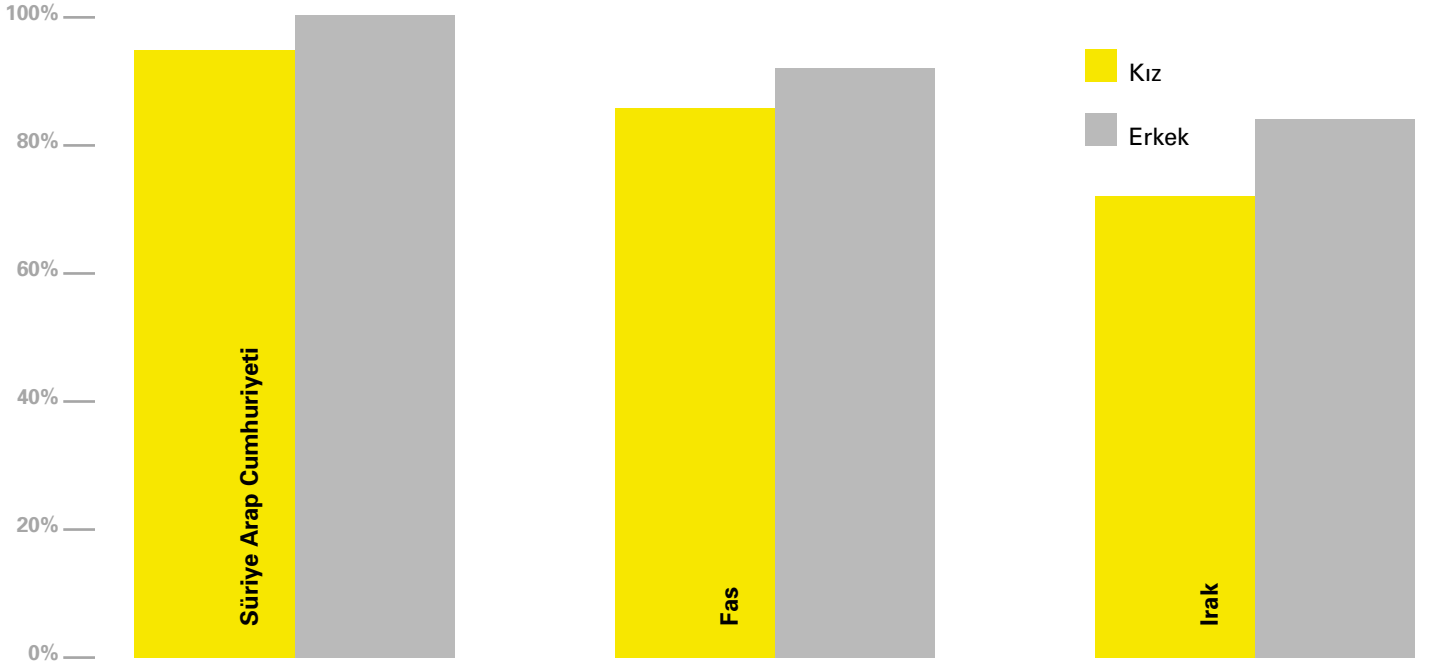
bütün kademelerde yüksektir, 1'inci sınıfa hemen hemen her çocuk başlamaktadır ve gerek ilk gerekse ortaöğretimde toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmıştır (halen bu ülkede yüksek öğretimde kız sayısı erkek sayısını aşmaktadır)¹³. Bu arada, 1980 ile 2001 yılları arasındaki dönemde ilköğretim NK/DO'sunda yüzde 1.96'lık OYAH tutturarak Yemen temel eğitimde katılımcı bir strateji benimsemiş ve bütçesinin yüzde 20'den fazlasını (gayri safi yurtiçi hasılanın yüzde 6'sı) eğitime ayırmıştır. Yemen 2003 yılı Mart ayında, Herkes İçin Eğitim Hızlı Yol Girişimi çerçevesinde uluslararası donör topluluğundan en çok finansal kaynak sağlayan 10 ülkeden biri olmuştur¹⁴.

Bu kaynaklara gerçekten büyük gereksinim vardır. 2015 yılına kadar bütün çocukların okullaşabilmeleri için Yemen, kız çocukların ilköğretim okullaşma oranını yılda yüzde 3.9, erkeklerinkini ise yüzde 2.1 artırmak zorundadır. Halen Yemen'de her 100 erkek çocuğa karşılık yalnızca 60 kız çocuk ilköğretime gitmektedir.

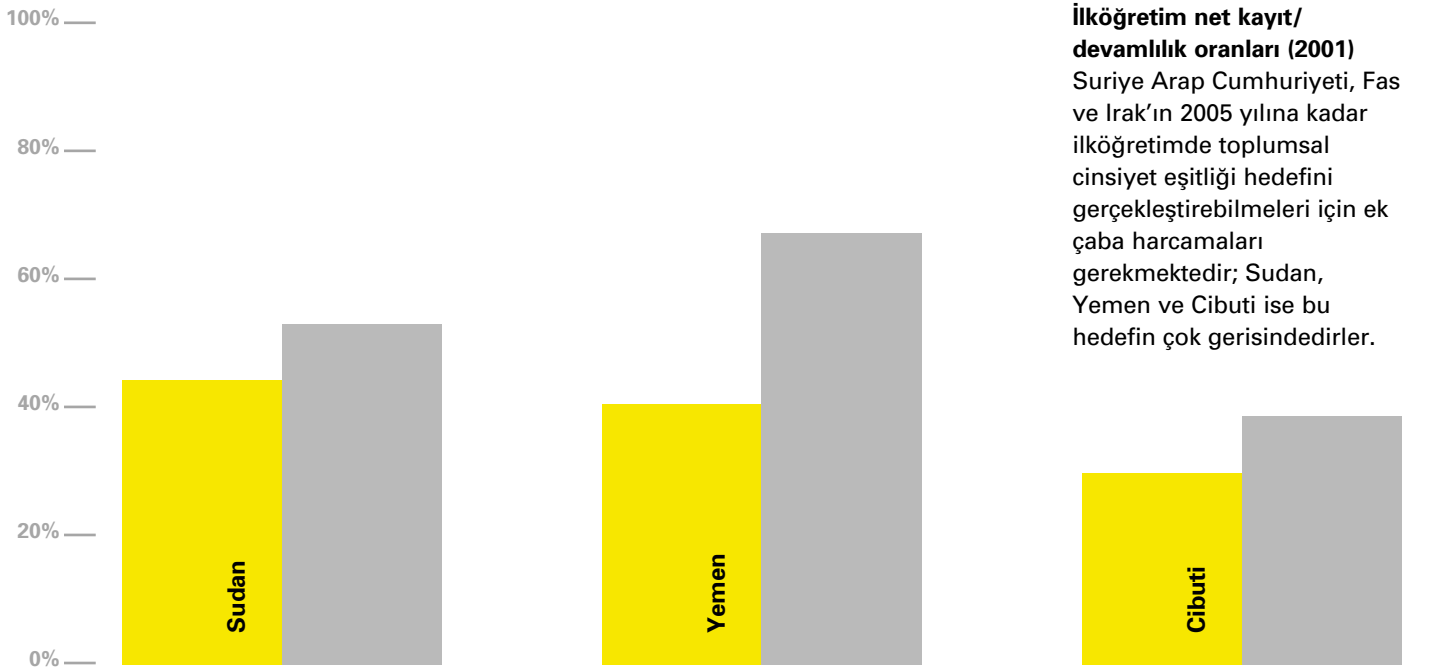
Eğitimin kalitesi, okul terk oranları ve toplumsal cinsiyet açığı bölgede hala sorundur ve bunlardan toplumsal cinsiyet açığı

düşmektedir. En geride olanlar ise, ortaöğretimdeki her 100 çocuğa 41 kız çocuğun düştüğü Yemen ile, rakamların 67/100 olduğu Irak'tır. Bu iki ülkede toplam ortaokullaşma oranının yüzde 60'ın altında olduğu tahmin edilmektedir.

Ancak, bu rakamlardan daha önemli olan, eğitimin, genel olarak, daha geniş kapsamlı ayrımcılığı, kadınlar ve erkekler arasındaki ekonomik ve siyasal eşitsizlikleri yeniden üreten ve pekiştiren bir içerik taşımasından duyulan kaygılardır. Bu durum, bölgedeki birçok ülke için geçerlidir ve eğitim sisteminin toplumsal cinsiyete duyarlılığını artırma gereksinimine işaret etmektedir.

LARIN ÖTESİNDE

Sosyal, ekonomik ve demografik alt üst oluşlar eğitim sistemlerini etkiledi.

ODA/BDT'nin ilköğretim NK/DO'su 2001 yılında yüzde 88 idi ve gelişmekte olan ülkeler söz konusu olduğunda bu bölge NK/DO'da yalnızca Doğu Asya/Pasifik ve Latin Amerika/Karayiplerin gerisinde kalıyordu. Buna karşılık aynı bölgenin NK/DO'sundaki OYAH 1980 ile 2001 arasındaki dönemde gelişmekte olan ülkeleri kapsayan diğer bütün bölgelerin gerisinde kalıyordu (yüzde 0.35). Bu durum, kısmen, bölgenin esasen daha ileri bir düzeyden başlangıç yaparak ilerlemesini yansıtıyordu. Gerçekten de, bölgedeki hükümetler kız ve erkek çocukların eğitimine hep öncelik tanıyagelmişlerdi.

Bununla birlikte, tek tek ülkelere ait veriler incelendiğinde, bölge ortalamasının 0.35 olmasının temelinde de Türkiye'deki yüzde 0.7'lik yıllık ortalama artış hızının yattığı görülmektedir. Elde veri bulunan ülkelere bakıldığında, Bosna Hersek dışında bölgedeki bütün ülkelerin OYAH'ı yüzde 0.1'in altındadır (Bosna Hersek'te yüzde 0.2). İlköğretim yaş grubundaki NK/DO genelde artsa bile, ilköğretime giden çocuk sayısı büyük ölçüde nüfus azalması nedeniyle 1990'lı yıllarda fiilen azalmıştır¹⁵.

Bölgede 1990'lardan bu yana süren derin sosyal, ekonomik ve demografik alt üst oluşlar ulusal eğitim sistemlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Birçok ülke, geçiş sürecinden önce de olduğu

eşitsizlikler diğer bölgelerde olduğu kadar belirgin olmasa bile, kimi ülkeler gene de herkese ilköğretim eğitimi sağlanması hedefine diğerlerinden daha uzak konumdadır. 2001 yılında en yüksek NK/DO'ya ulaşan ülkeler Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya (yüzde 97.5), Arnavutluk (yüzde 97.2) ve Tacikistan'dır (yüzde 96). En düşük oranlar ise Balkanlar'daki savaşlar sırasında büyük zarar gören Sırbistan ve Karadağ (yüzde 76.2) ve Bosna Hersek (yüzde 86.2) ile Azerbaycan'dır (yüzde 79.9). Bunlardan Sırbistan ve Karadağ, iç savaşla birlikte uluslararası yaptırımların damgasını vurduğu 90'lı yıllarda ilköğretime katılımda özellikle büyük bir düşüş yaşamıştır.

Ortalamalar, ayrıca ülkelerin kendi içlerindeki eşitsizlikleri de gizlemektedir. Ayrımcı uygulamalar ve kapsayıcı olmayan eğitim sistemleri, etnik azınlıklara mensup çocukların eğitim sistemine katılımlarını engellemektedir. Bu çocuklarla birlikte özürülülerin devamlılık oranları diğer çocuklara göre daha düşüktür. Eşitsizlikler özellikle okul öncesi eğitim kademesinde belirgindir. Kentsel alanlardaki katılım ile kırsal alanlardaki katılım arasında birincisi lehine önemli eşitsizlikler vardır.

Bölge genel olarak alındığında, ilköğretim düzeyindeki cinsiyet eşitliğine 2005 yılında ulaşılabilir. Gerçekten de, Tacikistan

ODA/BDT: DARALAN BÜTÇELER

gibi eğitime ayrılan kamu kaynakları yüzdesini korurken ve hatta artırırken, diğerlerinde (özellikle Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan olmak üzere Kafkas ülkeleri) GSYH içinde eğitim harcamalarında yüzde olarak azalma görülmektedir¹⁶.

Bu arada, birçok ülkede aileler, ders kitaplarının, okul giysilerinin, diğer okul gereçlerinin ve hatta ana okulu ücretlerinin karşılanmasında güçlük çekmektedir. Kuzey Kafkasya, Kosova (Sırbistan ve Karadağ) ve Orta Asya söz konusu olduğunda çatışmalar ve etnik gerilimler de çocukların okul devamlılığını olumsuz yönde etkilemektedir.

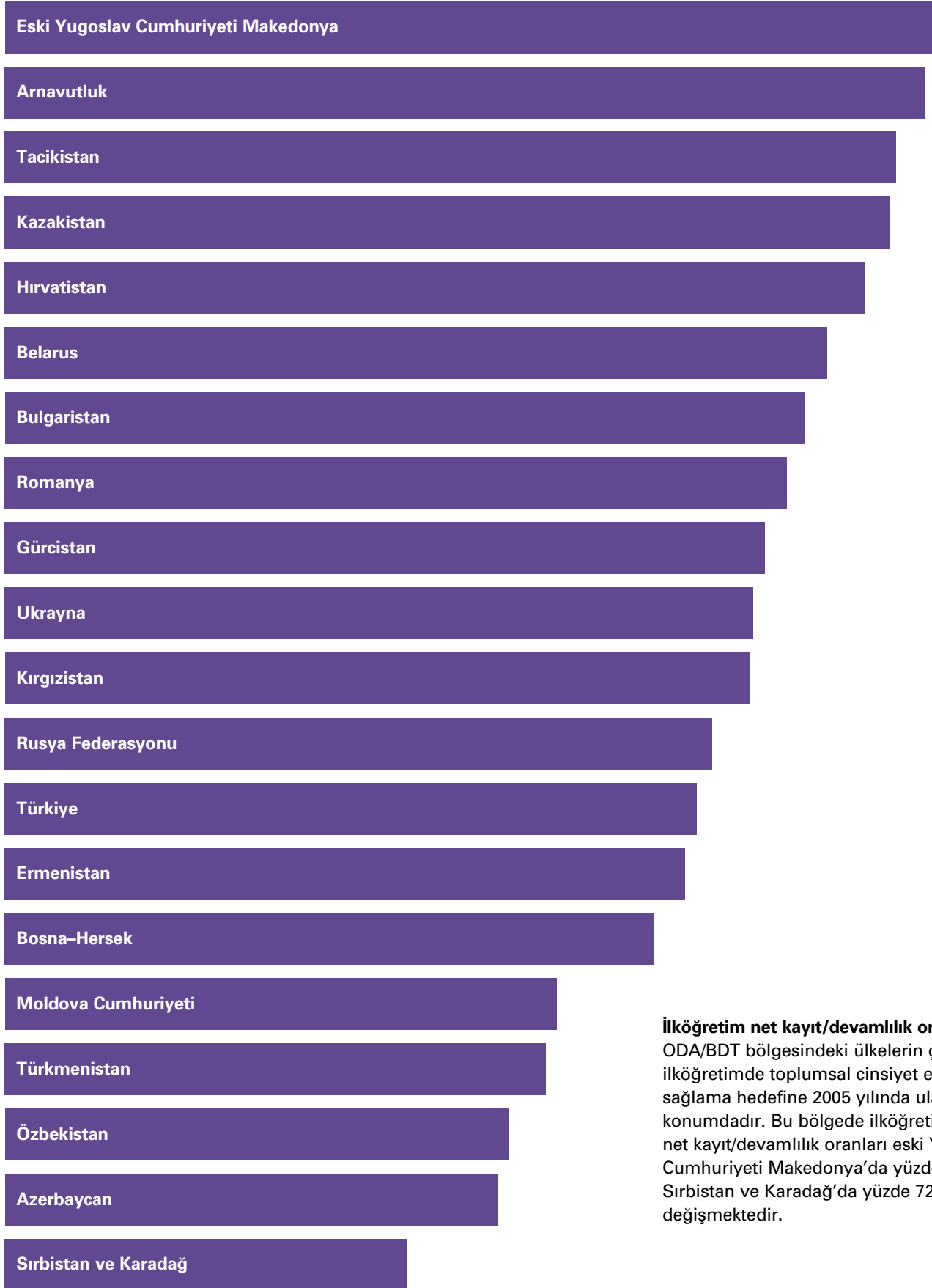
Bölgede ilköğretim alanındaki ilerleme, 2015 yılında herkesin ilköğretim eğitimi görmesi hedefine ulaşılmasını sağlayacak kadar hızlı değildir. Bunun için yüzde 0.84'lük bir OYAH gerekmektedir. Bununla birlikte, bölgedeki birikimin ve başlangıç zemininin güçlü olması, hedefe ulaşmak için gerekli hızlanmayı pekala mümkün kılmaktadır.

Her yerde olduğu gibi, bölge ortalamaları ülkeler arasındaki farklılıkları gizleyebilir. Bu bölgedeki ülkeler arasındaki

dışında tek tek bütün ülkeler 2005 yılı hedefine ulaşabilecek konumdadır. Türkiye'nin ise 2001 yılındaki 0.93'lük düzeyden 2005 yılında 0.96'ya ulaşması beklenmektedir (Türkiye, UNICEF'in '2005'e kadar 25' Girişimi çerçevesinde kız çocukların eğitimine yönelik çabaların hızlandırılması gereken 25 ülke arasında yer almaktadır).

Bölgedeki ülkelerin verileri, azınlık grupları arasındaki eşitsizlikleri yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Örneğin Romanlar söz konusu olduğunda kız çocukların okula kaydolmama ve okul terk olasılıkları erkeklere göre çok daha yüksektir. Ayrıca ülke ortalamaları, önceki sosyal yapının çökmesi sonucu ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini de yansıtmamaktadır.

Bölgede ortaöğretim altyapısı da gelişkindir. Ortaöğretime kayıt son dönemde Bulgaristan ve Türkiye'de önemli bir artış göstermiş, ancak Belarus, Estonya, Moldova, Romanya ve Rusya Federasyonu'nda azalmıştır¹⁸. Ortaöğretimde toplumsal cinsiyet eşitliği genel olarak yaygınken, kız çocukların daha dezavantajlı oldukları Tacikistan (0.91) ve Türkiye'de (0.71) durum farklıdır.

İlköğretim net kayıt/devamlılık oranları (2001)

ODA/BDT bölgesindeki ülkelerin çoğunluğu ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama hedefine 2005 yılında ulaşabilecek konumdadır. Bu bölgede ilköğretime toplam net kayıt/devamlılık oranları eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya'da yüzde 97.5 ile Sırbistan ve Karadağ'da yüzde 72.6 arasında değişmektedir.

| %60

| %60

| %60

| %60

| %100

Bölge ortalamaları ülkeler arasındaki ve ülkelerin kendi içlerindeki eşitsizlikleri gizleyebilir.

Eşitsizliklerin azaltılması ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesi, Latin Amerika/Karayipler bölgesinin eğitimle ilgili BKH'lerine yönelik atılımında iki temel konuyu oluşturmaktadır. Bölgede bu alanlarda 1990'lı yıllar boyunca ve 21. yüzyılın ilk yıllarında istikrarlı gelişmeler sağlanmış, böylece bölge herkese ilköğretim eğitimi hedefine 2015 yılına kadar ulaşabilecek yörüngeye girmiştir. NK/DO 1980 ile 2001 yılları arasında yılda ortalama yüzde 0.6 artmış ve bölge şimdi herkes için eğitim hedefinin çok yakınına ulaşmıştır.

Bir kez daha burada da, bölge ortalamalarının ülkeler arasındaki ve ülkelerin kendi içlerindeki eşitsizlikleri gizlemesi söz konusudur. Bölgenin 2015 yılı hedefine ulaşabilmek için NK/DO'da sağlaması gereken yıllık artış yüzde 0.4'ten ibaretken, herkese ilköğretim eğitimi sağlanması hedefinden daha uzak ülkeler de vardır ve bu ülkelerin bu yöndeki çabalarını önemli ölçüde hızlandırmaları gerekmektedir. Örneğin bölgenin en yoksul ülkesi konumundaki Haiti'nin bu hedefe ulaşmak için yılda yüzde 3.3'lük bir artış hızı yakalaması gerekmektedir. Bu ülkede 2001 yılında ilköğretim çağındaki çocukların yalnızca yüzde 54'ü okula gitmekteydi. Son dönemdeki iç huzursuzluklar ve doğal felaketler durumu daha da güçleştirmiştir. Guatemala'nın tutturması gereken yıllık artış

Bölgedeki birçok ülkede toplumsal cinsiyet açığı tek yönde gelişmekte, okullardaki kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısını aşmaktadır. İlköğretimde kız çocuklar kadar erkek çocukların da katılımını sağlamak için en fazla çaba göstermesi gereken ülkeler, CEE'nin 1.05 olduğu Bahamalar, Haiti (1.08) ve Saint Kits ve Nevis'tir (1.12). Grenada ve Guatemala gibi ülkelerde ise toplumsal cinsiyet açığı ters yöndedir. Bu ülkelerde okullardaki erkek çocuk sayısı kızlardan fazladır.

Bölgede eğitimle ilgili gelişmeler, birçok toplum içindeki derin eşitsizliklerden özellikle etkilenmektedir. Zengin ile yoksul, kırsal alan ile kentsel alan arasındaki eşitsizlikler bölgenin tümünde yaygın olmakla birlikte, bu eşitsizliklerin daha da derin ve belirgin olduğu ülkeler arasında Bolivya, Brezilya, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua ve Paraguay yer almaktadır. Farklı ırksal, etnik veya dilsel kökenden insanlar arasındaki eğitim eşitsizliği ise Bolivya, Guatemala, Nikaragua ve Panama'da özellikle dikkat çekici boyutlardadır¹⁸. Özürlü ve diğer sağlık sorunları olan çocuklar genellikle okullardan dışlanmaktadır. Eğer bu konumdaki çocukların temel eğitim hakları yaşama geçirilecekse, konuya ilişkin sessizliğin bozulması gerekmektedir.

LATİN AMERİKA/KARAYİPLE BÜYÜK EŞİTSİZLİKLER

hızı ise yüzde 1.07'dir. Bu ülkede 2001 yılı toplam ilköğretim kayıt/devamlılık oranı yüzde 85'tir.

UNICEF'in bölge için yaptığı CEE 1.02'dir ve bu durumda bir bütün olarak ülke ve bölgedeki ülkelerin büyük çoğunluğu hedef yıl olan 2005'e kadar ilköğretim düzeyinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamış olacaktır. Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından asıl sorun belirgin bir oranda kızlar arasında okullaşmanın (yüzde 47), erkeklere göre daha fazla (yüzde 41) olduğu ortaöğretimdedir.

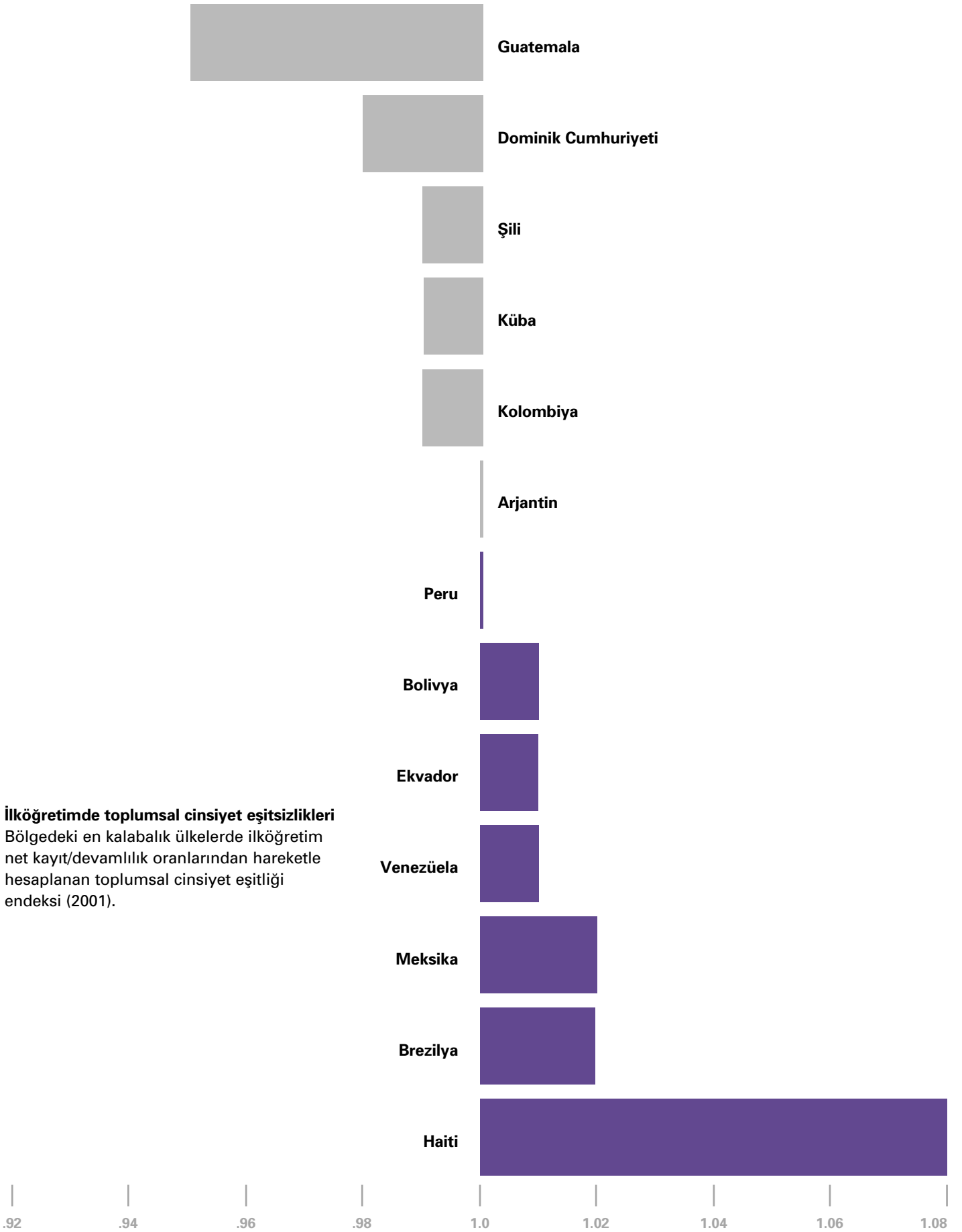
Ne var ki, genel olarak alındığında, okullardaki eşitliğin bu ülkelerin herhangi birinde genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlenmesine ne ölçüde katkıda bulunduğu tartışmalı bir konudur. Eğitimde önemli ilerlemeler sağlanmış olsa bile, eğitim süreçlerini tamamlayan kadınların durumu eskisinden pek de farklı olmayabilmektedir. Latin Amerika/Karayipler bölgesi söz konusu olduğunda, siyasal katılım ve çalışma yaşamındaki ücretlerde görülen eşitsizlikler bu bakımdan özellikle önemli örneklerdir.

Bölgedeki ülkelerin çoğu, çocukların okula hazırlanmalarında okul öncesi eğitimin taşıdığı önemi kavramıştır. 1990'lı yıllar boyunca okul öncesi eğitim hizmetlerinde özellikle örgün ve örgün olmayan yaklaşımları deneyen ve hükümet dışı kuruluşları da işin içine katan devletlerde istikrarlı bir artış görülmüştür. Sonuçta, bölgede okul öncesi eğitime brüt katılım ortalaması 1990 yılında yüzde 42'nin altında iken, 2000'de yüzde 63'e çıkmıştır. Okul öncesi eğitim, Aruba, Barbados, Şili, Küba, Korsika, Dominika, Ekvador, Guyana, Jamaika, Meksika, Paraguay, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Surinam ve Venezüela'da özellikle daha gelişkin durumdadır. Buna karşılık Bahamalar, Honduras, Nikaragua ve Paraguay'da okul öncesi eğitim çağındaki çocuklar bu alanda daha sınırlı hizmet alabilmektedirler.

UNICEF'in ortaöğretime ilişkin tahminlerine göre bölgedeki beş ülke (Brezilya, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Surinam ve Venezüela) toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolundadır. Guyana, Nikaragua ve Trinidad ve Tobago ise açığın kızlar lehine olduğu ülkelerdir.

R:

İlköğretimde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri
Bölgedeki en kalabalık ülkelerde ilköğretim net kayıt/devamlılık oranlarından hareketle hesaplanan toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi (2001).

Bölge herkese ilköğretim eğitimi sağlanmasını öngören 2015 yılı hedefine ulaşacak gibi görünmektedir.

1980'den 2001'e kadar uzanan dönem için bakıldığında, Doğu Asya/Pasifik bölgesinin herkes için temel eğitim hedefine doğru kararlı bir ilerleme sağladığı görülmektedir. Hanehalkı araştırmalarından elde edilen veriler, bu dönemde bölgedeki NK/DO OYAH'ının yüzde 0.5 olduğunu göstermektedir.

Doğu Asya/Pasifik bölgesinde net ilköğretim kaydı aslında 1990 ile 2000 arasında düşmüştür²⁰. 1990'lı yıllarda yaşanan ekonomik kriz, Endonezya ve Filipinler gibi ülkelerle Mekong alt-bölgesindeki ülkelerde (Kamboçya, Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti, Myanmar, Tayland ve Viet Nam) okul kayıtları üzerinde gerçekten etkili olmuştur.

Bölgedeki bu azalmayı yaratan bir diğer etmen de, 1990 yılında ilköğretim eğitiminin herkesi kapsadığı, ancak bu durumun daha sonra gerilediği Çin'deki düşüştür. Bütün bunlara karşın bölgedeki diğer bütün ülkelerde eğitimin her kademesinde önemli bir ilerleme sağlanmıştır.

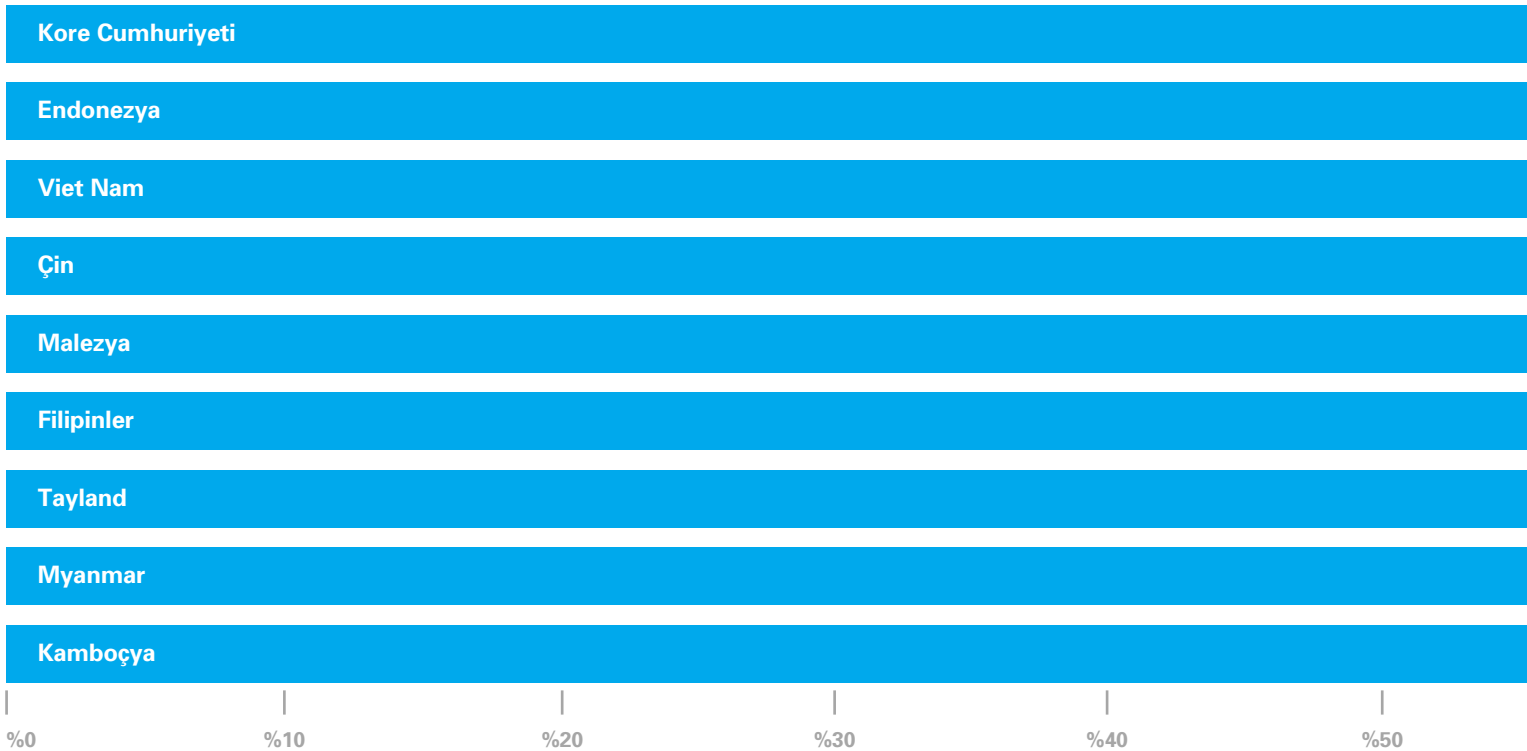
2001 yılında, tüm dünyadaki okul dışı çocukların yüzde 9'u bu bölgede bulunuyordu. Bölgedeki okul dışı çocuk sayısının yarısı, 4.5 milyon çocuğun okula gitmediği Çin'dedir.

Bölgede hedefe ulaşmak için gerekli NK/DO OYAH'ı yalnızca yüzde 0.4'tür ve bu nedenle bölge 2015 yılı hedefine ulaşabilecek durumdadır. Birçok ülke açısından, 1980'lerdeki OYAH'ın korunması bile buna yetecektir.

Ama gene de yapılacak daha çok iş vardır. Çin'in nüfusu o kadar büyüktür ki, bu ülkedeki herhangi bir olumsuzluk bütün bölgenin istatistiklerini etkileyecektir. Bunun gibi, aynı ülkenin hedef doğrultusunda olumlu yol alması da, bu kez hedeften çok uzak olan daha az nüfuslu ülkelerdeki durumun gözden kaçırılmasına yol açacaktır. Örneğin bölgede en düşük NK/DO, henüz yeni bağımsızlığını kazanan ve bunun sorunlarıyla uğraşan Timor-Leste'dedir. Bu ülke 2002 yılında bağımsızlığını kazandığında, ilköğretim çağındaki çocukların üçte ikisi okula gitmekteydi.

Kamboçya'daki durum da bundan daha iyi değildir. 2001 yılında bu ülkedeki NK/DO yüzde 65 idi; bu da, 2015 yılı herkese temel eğitim hedefine ulaşılması için OYAH'ın yüzde 2.5 olmasını gerektirmektedir. Hedefe ulaşmak için net kayıt/devamlılık oranında daha fazla yıllık artış sağlaması gereken ülkeler arasında Papua Yeni Gine (yüzde 1.9),

DOĞU ASYA VE PASİFİK: KA

Myanmar (yüzde 1.3) ve Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti (yüzde 1.2) bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyetle ilgili diğer temel BKH, ilköğretim düzeyinde genel olarak gerçekleştirilmiştir. Bunu sağlayan, kız çocukların okullaşmasındaki OYAH'tır. Ele alınan dönemde kız çocuklarla ilgili OYAH yüzde 0.7 olarak gerçekleşmiştir (erkek çocuklarda yüzde 0.3). Sonuçta UNICEF bu bölgenin 2005 yılı CEE'sini 1.05 olarak tahmin etmektedir. En kalabalık olanlar dahil 17 ülke ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolundadır.

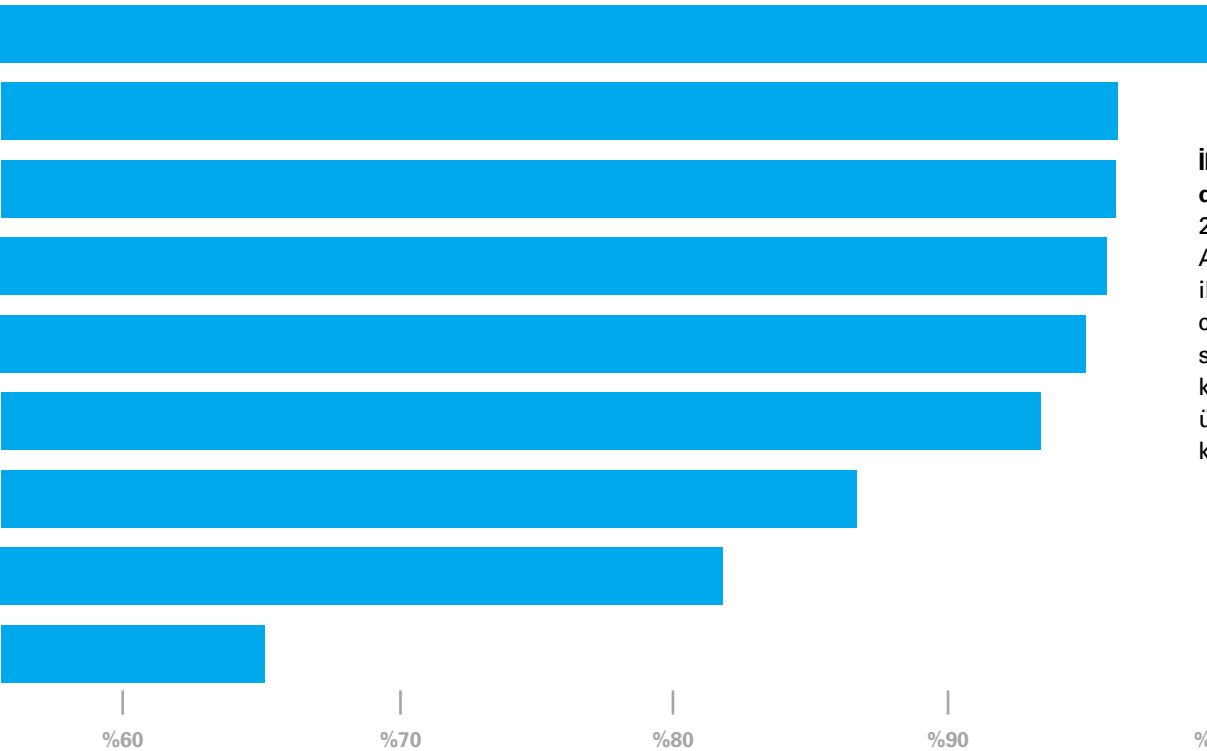
Ancak, Kamboçya, Myanmar ve Nauru'da olduğu gibi eşitliğin sağlandığı ülkelerde bile bütün çocukların ilköğretime katılımını sağlama hedefine henüz ulaşmamıştır. Ayrıca, gerçekleşen sayısal artışların genel anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlenmesine ne ölçüde dönüşeceği de bir başka konudur.

İlköğretim eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada daha çok yol alması gereken ülkeler arasında Papua Yeni Gine (CEE 0.90), Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti (0.92), Palau (0.93) ve Niue (0.94) yer almaktadır.

Ortaöğretime net devamlılıkla ilgili hanehalkı araştırmalarına göre Endonezya, Myanmar ve Viet Nam bu kademedeki eşitlik hedefine ulaşma yolundadır. Kamboçya ve Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti'ndeki eşitsizlik ise, her 100 erkek çocuk karşılığı olmak üzere okullardaki kız sayısının bu ülkelere ilkinde 68'de, ikincisinde ise 79'da kalmasıdır. Moğolistan ve Filipinler'de ise ortaöğretimdeki açık kız öğrencilerin lehinedir.

Bölgedeki hükümetler şimdi zorunlu temel eğitim süresini uzatarak ortaokul kademesini de buraya katma çabaları içindedirler. Bölgedeki ortaöğretim net devamlılık oranı Kamboçya'da yüzde 50 gibi düşük bir düzeydeyken, bu oran Viet Nam'da yüzde 79'a, Filipinler'de ise yüzde 81'e çıkmaktadır.

3 RMAŞIK BİR ÖYKÜ

İlköğretim net kayıt/ devamlılık oranları (2001)
2001 yılında Doğu Asya/Pasifik bölgesinde ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini 2005 yılında sağlama yolunda olan kalabalık nüfuslu dokuz ülkede ilköğretim net kayıt/devamlılık oranları.

Marjinal grupların gereksinimleri her zaman yeterince karşılanmıyor.

Herkese eğitim kavramı, birçoğu eğitime yüzyıldır önem tanıyan sanayileşmiş ülkeler için ilgisiz görünebilir. Ne var ki, zorunlu eğitim ve ulusal zenginlik, kendi başına, bütün çocukların kaliteli eğitim görmelerini sağlayamamıştır. 2001 yılında, tüm dünyada ilköğretim çağında olup da okula gitmeyen çocukların yüzde 2'si sanayileşmiş ülkelerdeydi ve bu ülkelerde genel NK/DO da halen yüzde yüzün altındadır. Bu da, çok küçük de olsa belirli bir kesime henüz ulaşamadığını ve bu yüzden 'herkese eğitim' hedefinin tam gerçekleşemediğini göstermektedir.

Sanayileşmiş ülkelerdeki eğitim sistemleri bugün de 'hakkaniyetsizlik' sorunu ile karşı karşıyadır. Etnik grupların ve buldukları ülkelere yeni göçenlerin eğitim gereksinimleri her zaman yeterince karşılanmamaktadır. Ayrıca cinsiyet açığı da erkek çocukların aleyhine giderek büyümektedir. Örneğin, sanayileşmiş ülkelerin 2005 yılı net devamlılık oranı tahminlerine göre kız çocukların yüzde yüzü okulaşmışken erkek çocuklarda bu oran yüzde 98'dir.

Ayrıca, kız çocukların okullardaki performans standartları da erkeklerden daha yüksektir. Bu durumda eğitim alanındakiler

mevcut öğretim yöntemlerinin bu gidişi eşitleme kapasitesine sahip olup olmadığını değerlendirmektedirler.

Sanayileşmiş ülkeler arasında azınlıkta olan bir grup 2001 yılında ilköğretim kademesinde hedef NK/DO'nun gerisindeydi. Bu gruptaki ülkeler arasında 2004 yılında Avrupa Birliği'ne yeni katılanlar da bulunmaktadır (bu ülkeler daha önce ODA/BDT grubunda yer almaktaydılar). Bunlar Çek Cumhuriyeti (yüzde 88.5), Letonya (yüzde 89.2) ve Slovakya'dır (yüzde 87). Ancak aynı grupta sanayileşmesi çok daha eski olanlar da bulunmaktadır.

Ortaöğretimde tam katılıma en fazla yaklaşan bölgeyi sanayileşmiş ülkeler oluşturmaktadır. Bu gruptaki ülkelerin çoğunda çocukların 16 yaşına kadar okulda kalmaları zorunludur. Bu yasal zorunluluğa karşın ortaöğretimde net katılım oranlarının yüzde 100'ün altında kaldığı zengin ülkeler de vardır.

SANAYİLEŞMİŞ ÜLKELER: H

DAHİ İLERİYE: EĞİTİME YÖNELİK YARDIM

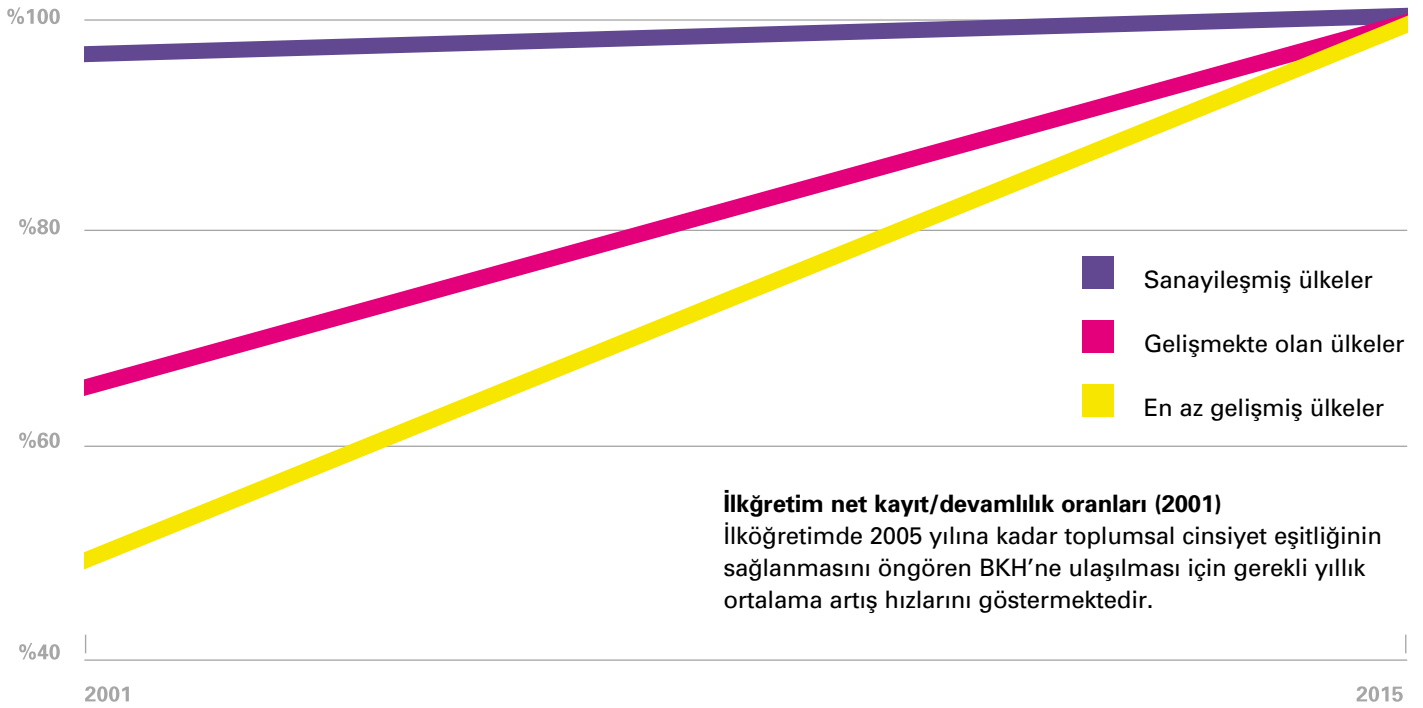
Uluslararası topluluk, 'Herkese Eğitim' ve eğitimle ilgili BKH'lere sahip çıktığını sürekli yinelemiştir (özellikle, her ikisi de 2000 yılında gerçekleşen, Senegal'in Dakar kentinde yapılan Dünya Eğitim Zirvesi'nde ve New York'taki Binyıl Zirvesi'nde). Ayrıca, 2002 yılında Meksika'nın Monterey kentinde yapılan donör ülkeler Uluslararası Kalkınma Finansmanı Konferansı da BKH'ye sahip çıktığını ve kalkınmaya yönelik yardım kaynaklarını artıracığını belirtmiştir.

Gelişmekte olan ülkelere yapılan resmi kalkınma yardımlarının (RKY) genel düzeyi son dönemde hafif bir artış göstermiştir (2001'den 2002'ye yüzde 7, 2002'den 2004'e ise yüzde 3.9)²¹. Ne var ki bütün bu yardımların toplamı, donör ülkelerin toplam brüt ulusal gelirlerinin (BUG) yalnızca yüzde 0.25'ini oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletlerin koyduğu yüzde 0.7'lik RKY hedefine yalnızca beş ülke uymuştur: Danimarka, Lüksembourg, Hollanda, Norveç ve İsveç. Ayrıca, Belçika, Finlandiya, Fransa ve İrlanda da bu hedefe ulaşmak üzere kesin tarih belirlemişlerdir.

Eğitime yönelik kalkınma yardımlarında da hafif bir artış görülmektedir. 2002 yılında, eğitime yönelik RKY 1999 yılından bu yana ilk kez 4 milyar doları aşmış ve toplam yardımların yüzde 9'unu oluşturur duruma gelmiştir²². Ne var ki, ilköğretim, bu eğitim yardımları içinde yalnızca yüzde 23'lük paya sahiptir.

Kimi hükümetler ileriye giden yolu göstermişlerdir. Bunların arasında özellikle Norveç Hükümeti 2003-2004 döneminde kız çocukların eğitimi alanında UNICEF'in desteklediği girişimlere 51 milyon dolar yardım sağlamış, İsveç Hükümeti'nin yardımları da 22 milyon dolara ulaşmıştır. Bu iki ülke ile birlikte Finlandiya ve Yeni Zelanda da 'Herkese Eğitim Kestirme Yol Girişimi'ni desteklemektedir.

BK Hükümeti, gelişmekte olan ülkelerle dayanışma çerçevesinde sergilediği kararlılıkla, 2005 yılında yaptığı bir açıklamada daha fazla sayıda kız çocuğun okula gidebilmesi için önümüzdeki üç yıl içinde 2.68 milyar dolarlık yardım yapacağını belirtmiştir. BK Hükümeti BM Kız Çocuklar Girişimi ile Kestirme Yol Girişimini de desteklemektedir.

ENÜZ ORADA DEĞİLLER

2005 yılı Ocak ayında İspanya Hükümeti, Arjantin'in kendisine olan 78 milyon dolarlık dış borcunu, bu meblağın eğitime yatırılması koşuluyla silmeyi kabul etmiştir. Dış borçların eğitim yatırımlarıyla takası Latin Amerika'da giderek önem kazanan bir konudur ve bu konu 2005 yılında yapılacak İbero-Amerikan Zirvesi'nde daha ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. İspanya ile Arjantin arasındaki bu takasın aynı türde başka girişimlere de örnek olacağı umulmaktadır.

Birleşik Krallık (BK) Hükümeti de BKH'ler için yeni bir atılım sağlama çabası içindedir. Sanayileşmiş ülkelerin oluşturdukları G8 grubunun Maliye Bakanları 2005 yılı Şubat ayında yaptıkları bir açıklamada kalkınma yardımlarındaki artışın ve borç silme anlaşmalarının BKH'lerin gerçekleşmesi açısından yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Bakanların bu alanlarda esaslı bir hamle gerektiğini kabul etmeleri memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak, ek kaynakların harekete geçirilmesini sağlayacak mekanizma henüz belirlenmemiştir.

Eğitim, tercihe bağlı bir ekstra değil insan hakkıdır.

Eğitim alanında çocuklar için sağlanan ilerleme çok katmanlı bir ku oluşturmaktadır. Burada, kaydedilen ilerlemenin ne kadar kalıcı ve sağlıklı olduğunu iyi değerlendirmek, geçici veya yüzeysel kalabilecek kayıt/devamlılık/okul bitirme rakamlarının verebileceği temelsiz rehabet duygusundan kaçınmak önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini ve yüksek düzeyde toplam okullaşma oranı sağlamış gibi görünen ülkeler vardır; ancak bu ülkelerde genel olarak toplumdaki eşitsizlikler derin olabilir ve eğitimin de örneğin toplumsal cinsiyet temelli şiddet gibi olumsuz tutumlar üzerinde fazla etkisi olmayabilir. Bunun gibi, kimi ülkelerde de yıllar süren çabalar sonucunda elde edilen kazanımlar bir doğal afet sonucunda veya iç savaş nedeniyle yok olabilmektedir.

Dahası, toplumsal cinsiyet eşitliği ve herkesin ilköğretimi tamamlaması, sabit duran birtakım rakamlara ulaşmanın ötesinde, hep hareket eden hedeflerdir. Genel olarak bakıldığında, bu hedeflere ne kadar yaklaşılırsa, daha ileri adımlar atmak daha güç hale gelmektedir. Gerçekten de, örneğin okul dışı çocukların yüzde 5'lik son bölümüne de ulaşılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini tümüyle gidermek üzere geri kalan son küçük yüzdenin de katılması, zorlu uğraşlar

kararlı davranabilen hkmetlere bakıldığında diğer görevlerin de pekala başarılılabileceği söylenebilir. Savaşın ve olağanüstü durumların getirdiği yıkıntılardan kalkan ülkelerin elde ettikleri çarpıcı başarılarla bakıldığında, aynı olumsuzluklarla karşılaşmayan diğer ülkelerin çok daha iyisini yapabilecekleri söylenebilir.

Ortadaki mesele, büyük ölçüde genel bakış ve önceliklerle ilgilidir. Bunların, sahiplenme, kararlılık ve kaynaklarla desteklenmesi gerekir. Asya'da yaşanan tsunami felaketini izleyen destek ve yardım dalgası, insanlığın ortak geleceğini ilgilendiren konularda dostlar alışverişte görsün mantığının çok ötesine geçilebileceğini, hükümetlerin de Binyıl Zirvesi'nde verdikleri sözlerden sorumlu tutulabileceğini, bütün bunlar için yeni fırsatlar yaratıldığını göstermektedir.

Halen, eğitimdeki hedeflere ulaşılmasına yönelik belli başlı üç girişim vardır ve bunlar birbirlerini takviye edici niteliktedir. Herkese eğitim hareketi içinde yer alan ve 2002 yılında başlatılan Hızlı Yol Girişimi, Dünya Bankası öncülüğünde donörlerin ve gelişmekte olan ülkelerin küresel ortaklığını öngörmektedir. Hedef, düşük gelir düzeyindeki ülkelerin herkesin ilköğretim

SON NOT: ÖNCELİKLER SORUNU

olabilir. Bununla birlikte, bugüne dek sağlanan gelişmeler, eğitimle ilgili BKH'lere pekala ulaşılabileceğini göstermektedir. 2015 yılına gelindiğinde, dünyadaki bütün çocukların ilköğretime başlayıp bitirdikleri bir duruma gelmesi mümkündür. Bu başarının sağlanıp sağlanamayacağının kanıtı, ilk ve ortaöğretimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin 2005 yılında veya bunu izleyen en kısa sürede ortadan kaldırılmasıdır.

Bugün zelikle Güney Asya ve Sahra Güneyi Afrika'da okul dışındaki ocuk sayısına bakıldığında başarı imkansız gibi görünebilir. Yıllık ortalama artış hızlarına bakıldığında, hedefe hemen on yıl sonra değil de ancak daha uzak bir gelecekte ulaşılacağı söylenebilir. Temel eğitime yönelik yardımların bugünkü düzeyine bakıldığında ve her yıl için gerekli 5.6 milyar dolarlık kaynak dřnldđnde²³ 2015 yılına kadar herkese eğitim sağlanması hedefi sorunlu görünebilir.

Ama bir de tablonun öteki yüzü vardır. Örneğin, her tür olumsuzluğa karşın, en az gelişmiş kimi ülkelerin son 20 yılda tutturdıkları inanılmaz OYAH'lara bakıldığında da, bu kez her şey mümkün görünebilir. Okul harçlarını kaldırmada bu kadar

görmesi hedefine doğru daha hızlı yol almalarının sağlanmasıdır. UNICEF'in '2005'e kadar 25' girişimi ise bu alanda en riskli durumda olan 25 ülkeye odaklanarak, eğitimdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini gidermede bütün ülkelere yardımı öngörmektedir.

Bu arada, UNICEF'in öncülük ettiği Birleşmiş Milletler Kız ocukların Eğitimi Girişimi, 2000 yılında Dakar'da yapılan Dünya Eğitim Zirvesi'nin ardından Herkes için Eğitim temel ortaklık erevesi olarak başlatılmıştır. Burada, belli başlı tarafların kız çocuklara kaliteli eğitim sağlanması için sürekli bir kampanya içinde olmaları öngörülmektedir. Ortaklık içinde BM sistemi, hükümetler, donör ülkeler, hükümet dışı kuruluşlar, sivil toplum, özel sektör, topluluklar ve aileler yer almaktadır. Böylece, söz konusu tarafların ortak hareket edebilecekleri, kız çocukları okullara yöneltilip eğitimde cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çabalarını artırabilecekleri bir platform oluşturulmaktadır.

Dahası, ulusal ve yerel düzeylerde, neyin işe yaradığı neyin ise yaramadığı konusunda şimdi zengin bir deneyim ve uzmanlık birikimi sağlanmıştır. Gerekli ivme ve kaynakların sağlanması

REFERANSLAR

halinde bu zengin birikimin sorun çözümünde kullanılması mümkündür. Aslında, eğitim alanında görülen her sorunun, başka yerde denenmiş ve sınanmış bir çözümü vardır.

Herkes için eğitime yönelik politikalar ve stratejiler arasında en önemlileri, okul ücretlerinin ve ilgili diğer ücretlerin kaldırılması; okulaşmayı ve okul bitirmeyi sağlayan, küçük ve yerel ölçeklerdeki başarılı müdahalelerde ölçeğin genişletilmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı ve kaliteli bir eğitim paketinin hızla ve eşitlikçi biçimde yaygınlaştırılmasıyla okullaşma oranlarında ileri bir hamle gerçekleştirilmesidir.

Bu tür politika ve stratejilere ek olarak, eğitim politikalarına ve yatırımlarına temel oluşturan ideolojinin de köklü biçimlerde değiştirilmesi gerekmektedir. Eğitim, ancak ekonomi düzelirse ve düzeldiği dönemlerde önem verecek basit bir ek tercih değil, bir insan hakkıdır. Eğitim sistemleri bu ilkeyi temel aldıklarında, hemen hemen her durumda çoğunluğunu kızların oluşturduğu marjinal ve dezavantajlı kesimlere de eğitimi ulaştıracak ek hamleyi yapabileceklerdir.

Okul ücretlerinin kaldırılması, hiç kuşkusuz işin sonu değildir. Bu adımla yitirilen geliri ikame edecek finansman gereklidir. Kısa vadede, okul ücretlerinin kaldırılması sonucunda artan eğitim talebi sistem üzerinde büyük bir baskı oluşturacaktır; mevcut okullar küçük, öğretmen sayısı yetersiz kalacak, daha fazla derslik gereksinimi doğacaktır. Bu durumda bile henüz ulaşılması gereken çocuklar olacaktır. Bu çocuklara, yoksul ailelere karşılıksız yardımdan geçici binalarda topluluk okulları açılmasına kadar uzanan özel önlemler ve girişimlerle yaklaşılmalıdır. Ancak, bir hak olarak eğitimi parasız hale getirmek, herkesin ilköğretim eğitimi görmesini sağlayacak ulusal bir ortam yaratmanın önkoşuludur.

Kimi ülkelerde, karşılaşılabilecek güç koşullara ve dostça olmayan öğrenim ortamlarına karşın, edinecekleri olumlu deneyimler adına kız çocukların okullaşmaları için özel ve yoğun çaba harcamak gerekir. Bütün ülkeler söz konusu olduğunda, veri ve analizin kalitesini doğrudan sahada geliştirmek, kayıt örüntülerine ve eğilimlerine çok da bağımlı kalmamak gerekir. Çünkü bu örüntü ve eğilimler yanlış sonuçlara ve tavsiyelere yol açabilir.

Ara hedefler yakından ve titizlikle izlenmeli, taahhütlerini yerine getirememeleri durumunda liderler bu nedenle sorgulanabilmelidirler. Ancak, ara dönem göstergelerinin, herkese temel eğitim sağlama hedefinin çok uzaklarda olduğunu göstermek için kullanılmasına hiçbir zaman izin verilmemelidir. Bu hedef gerçekçidir, erişilebilir ve getireceği maliyetin altından kalkılabilir. Üstelik bu, çocuklarımızın en doğal hakkıdır.

- 1 İlköğretim net kayıt/devamlılık oranı, ilköğretim çağında olup okula kayıtlı veya devam eden çocukların oranıdır. Kayıtlı ilgili bilgiler, ülkelerin kendi idari kayıtlarından derlenmiştir; devamlılık ise hanehalkı araştırmalarından elde edilen bilgilere dayanmaktadır. İlköğretim çağının hangi yaşları kapsadığı ise ülkeler tarafından belirlenmektedir.
- 2 Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü, Dünyada Nüfus Gelişmeleri: Gözden Geçirilmiş 2004 yılı Nüfus Veritabanı, <http://esa.un.org/unpp>.
- 3 İlerleme hızı, en az ilköğretim eğitimi almış nüfus oranının OYAH'ının hesaplanmasıyla ölçülür. Hanehalkı araştırmalarından (DSA ve ÇGKA) elde edilen veriler, farklı yaş gruplarında okul devamlılığını (ilk, orta ve yüksek) tahminde kullanılmaktadır; OYAH, bu olasılıkta gözlenen değişimin ortalamasıdır.
- 4 2015 yılı hedefine ulaşmak için gerekli OYAH, en son tahmin yılındaki (örneğin 2001) NK/DO'nun yüzde 100'den çıkartılması ve bulunan sayının tahmin yılındaki başlayıp 2015 yılında sona eren dönemdeki yıl sayısına bölünmesiyle bulunur. Örneğin, tahmin yılı 2001 olduğunda, OYAH'ı hesaplamak için 2001 yılı NK/DO'su yüzde 100'den çıkartılır ve elde edilen sayı 14'e bölünür.
- 5 Cinsiyet eşitliği endeksi (CEE), kız çocukların NK/DO'sunun erkeklerin NK/DO'suna oranıdır. Ülkeler, CEE'lerinin 0.96 ile 1.04 arasında olması durumunda 2005 yılı hedefine ulaşabilecek konumda sayılmaktadır.
- 6 10 ülkede erkeklerin net kayıt/devamlılık oranlarındaki artış kızlarınkinden daha fazladır. Bu ülkeler, Trinidad ve Tobago ve Guyana (her ikisinde de NK/DO yüzde 95'in üzerinde); Botswana, Lesotho ve Özbekistan (hepsinde NK/DO yüzde 80'in üzerinde); Benin, Burkina Faso, Mali, Nijer ve Yemen'dir (hepsinde NK/DO yüzde 60'in altında).
- 7 UNICEF'in 68 ülkenin verilerinden hareketle yaptığı regresyon analizi, beş arka plan değişkeninin (çocuğun yaşı, cinsiyeti, yaşadığı yer, hanenin varlıklılık düzeyi ve annenin eğitim durumu) çocuğun ilköğretime gitme olasılığı üzerindeki net etkilerini belirlemiştir. 63 ülkede, çocuğun yaşı, hanenin varlıklılık düzeyi ve annenin eğitim durumu istatistik açıdan anlamlı bulunmuştur. En az 30 ülkede, çocuğun cinsiyetinin ve yaşadığı yerin anlamlı düzeyde doğrudan etkisi olmadığı görülmüştür. Bu durum, çocuğun cinsiyetinin ve yaşadığı yerin, etkisini, daha önemli değişkenler olarak hanenin varlıklılık durumu ve annenin eğitim düzeyi aracılığıyla gösterdiği biçiminde yorumlanabilir.
- 8 Ortaöğretime katılımla ilgili tahminler, 1998 ile 2003 yılları arasında 75 ülkede gerçekleştirilen hanehalkı araştırmalarına dayanmaktadır.
- 9 'Kenya'da herkesin ortaöğretime katılımı için zaman geldi mi?', Inter Pres Service, UN Journal, c. 13, no. 7, 18 Ocak 2005.
- 10 UNICEF Batı ve Orta Afrika Bölge Ofisi, '2003 yılı Bölge Analizi', UNICEF, Dakar, 2004.
- 11 SIPRI/Uppsala Çatışma Verileri Projesi, geçtiği yer için bkz. UNICEF, *Dünya Çocuklarının Durumu 2005*, s. 65.
- 12 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, *EFA Global Monitoring Report 2003/4*, 'Bölge Değerlendirmesi: Güney ve Batı Asya', UNESCO, Paris, 2003.
- 13 Dünya Bankası, 'Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Eğitim', Sektör Özeti, Dünya Bankası, Washington D.C., Ağustos 2003.
- 14 Ibidem
- 15 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, *EFA Global Monitoring Report 2003/4*, op.cit. 'Bölge Değerlendirmeleri: Orta ve Doğu Avrupa ve Orta Asya.'
- 16 UNICEF, Innocenti Sosyal İzleme 2004: *ODA/BDT ve Batlık Devletlerinde ekonomik büyüme ve çocuk yoksulluğu*, UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, Floransa, 2004, s. 85.
- 17 UNESCO, op. cit.
- 18 UNESCO Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi Eğitim Bürosu, 'Latin Amerika'da herkesin ilkokulu bitirmesi: Hedefe gerçekten çok yaklaşıldı mı?', UNESCO, Santiago, Ekim 2004, s.5.
- 19 Ibidem s.1.
- 20 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, *EFA Global Monitoring Report 2003/4*, op.cit. s.49.
- 21 Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, '2003 yılında kalkınma yardımlarında sınırlı artış', (16.4.04), www.oecd.org/document.
- 22 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, *EFA Global Monitoring Report 2005*, UNESCO, Paris, 2003, s. 188.
- 23 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, *EFA Global Monitoring Report 2002*, UNESCO, Paris, 2002, s.163.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE İLKÖĞRETİM

Ülkeler ve bölgeler	İlköğretim NK/DO (c. 2001)*				İlköğretim NDO (2005)*				Gözlenen YOAH (1980-2001)			2015 hedefi için gereken YOAH		
	Toplam	Erkek	Kız	K/E ²	Toplam	Erkek	Kız	K/E ²	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
DOĞU/GÜNEY AFRIKA														
Burundi	53.5	58.9	48.1	0.82	56.8	61.2	52.4	0.86	0.83	0.59	1.08	3.32	2.94	3.71
Komoros	55.1	59.9	50.2	0.84	64.3	68.5	60.5	0.88	1.54	1.43	1.73	2.81	2.51	3.11
Etiyopya	30.6	33.1	28.0	0.85	34.6	37.0	32.1	0.87	1.02	0.98	1.03	4.96	4.78	5.14
Eritre	42.9	46.1	39.6	0.86	48.5	50.6	46.0	0.91	1.41	1.13	1.61	4.08	3.85	4.32
Angola	61.5	66.0	56.9	0.86	67.8	68.8	67.2	0.98	0.90	0.39	1.46	2.27	2.00	2.53
Somali	10.8	11.6	10.1	0.87	12.1	12.6	12.1	0.96	0.32	0.24	0.50	6.37	6.31	6.42
Mozambik	59.7	63.5	56.0	0.88	63.7	66.5	60.7	0.91	0.99	0.75	1.19	2.88	2.61	3.14
Zambiya	66.6	66.9	66.3	0.99	68.2	67.1	69.1	1.03	0.39	0.04	0.70	2.39	2.36	2.41
Tanzanya	54.4	54.3	54.5	1.00	58.1	55.7	60.1	1.08	0.91	0.34	1.41	3.26	3.26	3.25
Malawi	81.5	81.5	81.5	1.00	85.0	83.3	86.5	1.04	0.89	0.44	1.25	1.32	1.32	1.32
Şeyseller	94.8	94.9	94.7	1.00	0.37	0.36	0.38
Madagaskar	69.0	68.6	69.4	1.01	74.7	74.2	75.1	1.01	1.41	1.40	1.43	2.21	2.24	2.18
Swaziland	77.0	76.6	77.4	1.01	80.0	79.0	80.9	1.02	0.74	0.59	0.87	1.64	1.67	1.61
Uganda	78.9	78.4	79.4	1.01	82.6	80.0	84.8	1.06	0.92	0.41	1.35	1.51	1.54	1.47
Zimbabve	80.5	80.0	81.0	1.01	82.4	81.1	83.5	1.03	0.62	0.34	0.84	1.50	1.54	1.46
Kenya	70.2	69.7	70.8	1.02	73.2	71.0	75.1	1.06	0.73	0.33	1.08	2.13	2.16	2.09
Güney Afrika	93.9	92.9	94.9	1.02	96.0	94.6	97.4	1.03	0.53	0.43	0.62	0.44	0.51	0.36
Mauritius	99.2	98.5	100.0	1.02	0.05	0.11	0.00
Ruanda	84.3	83.1	85.4	1.03	89.3	86.4	91.7	1.06	1.25	0.81	1.58	1.12	1.20	1.04
Botswana	81.1	79.3	82.9	1.05	86.0	84.7	87.4	1.03	1.23	1.35	1.13	1.35	1.48	1.22
Namibya	78.4	75.9	80.9	1.07	81.3	78.6	83.9	1.07	0.71	0.66	0.76	1.54	1.72	1.36
Lesotho	84.7	81.4	88.0	1.08	86.0	83.3	89.0	1.07	0.35	0.48	0.26	1.10	1.33	0.86
BATI/ORTA AFRIKA														
Lesotho	84.7	81.4	88.0	1.08	86.0	83.3	89.0	1.07	0.35	0.48	0.26	1.10	1.33	0.86
Çad	58.3	69.8	46.8	0.67	62.1	73.4	50.6	0.69	0.94	0.91	0.95	2.98	2.16	3.80
Nijer	34.6	41.1	27.8	0.68	37.6	45.0	30.2	0.67	0.76	0.97	0.60	4.67	4.21	5.16
Burkina Faso	35.5	41.5	29.4	0.71	38.2	44.6	31.7	0.71	0.68	0.77	0.59	4.61	4.18	5.05
Gine-Bissau	45.4	53.1	37.7	0.71	51.4	58.5	44.3	0.76	1.01	0.90	1.11	3.42	2.93	3.90
Mali	38.6	44.8	32.2	0.72	43.1	49.7	36.6	0.74	0.65	0.70	0.62	3.61	3.25	3.99
Fildişi Sahili	63.8	73.5	54.0	0.73	67.8	77.0	58.6	0.76	1.00	0.88	1.15	2.59	1.89	3.29
Benin	53.9	61.0	46.8	0.77	59.6	66.7	52.1	0.78	0.96	0.95	0.89	2.88	2.44	3.33
Gine	61.9	69.5	54.0	0.78	65.7	73.3	57.9	0.79	0.95	0.95	0.97	2.72	2.18	3.28
Liberya	69.9	78.6	61.1	0.78	1.88	1.34	2.43
Orta Afrika Cumhuriyeti	43.0	46.8	39.3	0.84	46.1	48.4	43.8	0.90	0.79	0.41	1.13	4.07	3.80	4.34
Ekvador Ginesi	85.0	91.6	78.3	0.85	87.3	92.1	82.1	0.89	0.58	0.13	0.98	1.07	0.60	1.55
Togo	63.4	67.7	59.1	0.87	68.7	72.3	64.8	0.90	1.31	1.15	1.42	2.61	2.31	2.92
Senegal	58.4	61.9	54.8	0.89	62.0	65.3	58.6	0.90	0.90	0.85	0.94	2.97	2.72	3.23
Nijerya	61.9	65.5	58.1	0.89	66.2	68.6	63.2	0.92	1.07	0.78	1.27	2.72	2.46	2.99
Sierra Leone	40.9	42.8	39.0	0.91	43.1	44.3	41.7	0.94	0.55	0.38	0.67	4.22	4.08	4.36
Gambiya	73.9	77.1	70.7	0.92	79.0	82.5	75.5	0.92	1.28	1.33	1.20	1.86	1.63	2.09
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	34.8	35.7	33.8	0.95	37.5	35.5	39.3	1.11	0.39	-0.03	0.78	3.84	3.78	3.90
Kamerun	74.4	76.4	72.5	0.95	78.4	79.2	77.4	0.98	0.98	0.70	1.21	1.83	1.69	1.96
Sao Tome ve Principe	97.4	100.0	94.7	0.95	100.0	100.0	100.0	1.00	0.96	0.33	1.43	0.19	0.00	0.38
Gana	61.0	62.2	59.7	0.96	64.4	64.3	64.1	1.00	0.87	0.52	1.11	2.79	2.70	2.88
Moritanya	66.7	68.2	65.2	0.96	72.5	72.9	72.0	0.99	1.46	1.17	1.69	2.38	2.27	2.48
Gabon	79.6	80.1	79.2	0.99	83.7	82.9	84.4	1.02	0.81	0.56	1.05	1.36	1.32	1.39
Yeşil Burun	98.9	99.4	98.3	0.99	0.08	0.04	0.12
Veri yok: Kongo														
ORTA DOĞU/KUZAY AFRIKA														
Yemen	54.6	67.8	40.7	0.60	64.4	79.6	48.5	0.61	1.96	2.36	1.54	3.03	2.14	3.95
Cibuti	34.3	38.7	29.8	0.77	4.69	4.38	5.01
Sudan	48.9	53.3	44.4	0.83	56.4	59.2	53.6	0.91	1.25	0.98	1.53	3.19	2.92	3.47
Irak	77.8	83.8	71.5	0.85	84.2	87.3	80.5	0.92	1.07	0.58	1.50	1.39	1.01	1.78
Suudi Arabistan	59.6	62.1	57.0	0.92	2.89	2.71	3.07
Fas	88.5	91.7	85.2	0.93	0.82	0.59	1.05
Suriye	97.4	100.0	94.7	0.95	0.19	0.00	0.38
Mısır	92.5	94.5	90.4	0.96	96.7	98.0	95.4	0.97	1.05	0.86	1.25	0.54	0.39	0.69
Birleşik Arap Emirlikleri	83.9	84.9	82.7	0.97	1.15	1.08	1.23
Cezayir	96.9	98.0	95.7	0.98	0.22	0.14	0.31
Kuveyt	88.9	89.1	88.7	0.99	0.79	0.78	0.81
Katar	98.8	99.5	98.0	0.99	0.09	0.04	0.14
Lübnan	91.6	91.7	91.6	1.00	93.7	92.8	94.5	1.02	0.53	0.29	0.73	0.60	0.60	0.60
Tunus	97.8	98.0	97.7	1.00	0.15	0.14	0.17
Umman	76.1	75.6	76.6	1.01	1.71	1.74	1.67
Bahreyn	92.2	91.9	92.6	1.01	93.8	91.5	95.9	1.05	0.38	-0.10	0.81	0.55	0.58	0.53
Ürdün	94.9	94.3	95.5	1.01	97.2	95.1	99.2	1.04	0.59	0.20	0.94	0.37	0.41	0.32
İşgal Altındaki Filistin Topraklar	98.6	98.2	99.0	1.01	0.10	0.13	0.07
İran İslam Cumhuriyeti	86.6	0.96
Veri yok: Libya Arap Cem.														

Ülkeler ve bölgeler	İlköğretim NK/DO (c. 2001) ^a				İlköğretim NDO (2005) ^c				Gözlenen YOAH (1980-2001)			2015 hedefi için gereken YOAH		
	Toplam	Erkek	Kız	K/E ^b	Toplam	Erkek	Kız	K/E ^d	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
GÜNEY ASYA														
Afganistan	53.1	65.5	39.6	0.60	3.91	2.88	5.03
Pakistan	60.7	67.6	53.4	0.79	65.9	71.6	59.6	0.83	1.04	0.80	1.23	2.62	2.16	3.11
Nepal	66.2	71.1	61.0	0.86	73.7	77.8	69.3	0.89	1.48	1.33	1.65	2.25	1.93	2.60
Bhutan	50.7	53.3	48.0	0.90	3.52	3.34	3.71
Hindistan	76.9	80.3	73.3	0.91	80.0	81.8	77.4	0.95	0.77	0.38	1.02	1.65	1.40	1.91
Sri Lanka	100.0	99.9	100.0	1.00	0.00	0.00	0.00
Maldivler	97.5	97.0	98.1	1.01	0.18	0.21	0.14
Bangladeş	79.3	78.4	80.2	1.02	83.9	80.6	86.2	1.07	1.15	0.55	1.50	1.48	1.55	1.41
ODA/BDT														
Türkiye	87.9	91.0	84.8	0.93	90.8	92.4	89.1	0.96	0.72	0.35	1.09	0.86	0.64	1.09
Tacikistan	96.0	98.7	93.3	0.95	96.3	98.7	93.7	0.95	0.06	0.00	0.12	0.29	0.09	0.48
Kırgızistan	90.0	91.7	88.4	0.96	90.2	91.6	88.7	0.97	0.04	-0.01	0.07	0.71	0.60	0.83
Türkmenistan	81.8	82.8	80.8	0.98	82.1	82.9	81.2	0.98	0.05	0.01	0.08	1.21	1.15	1.28
Bosna-Hersek	86.2	87.3	85.1	0.97	87.0	87.5	86.4	0.99	0.20	0.05	0.33	0.99	0.91	1.07
Azerbaycan	79.9	80.6	79.2	0.98	80.2	80.6	79.7	0.99	0.06	0.00	0.12	1.44	1.39	1.49
Özbekistan	80.3	80.8	79.9	0.99	80.3	80.8	79.8	0.99	0.00	0.02	-0.01	1.40	1.37	1.44
Moldova	82.2	82.5	81.9	0.99	82.3	82.5	82.0	0.99	0.02	0.00	0.03	1.27	1.25	1.29
Ermenistan	87.5	87.9	87.0	0.99	87.6	88.0	87.1	0.99	0.02	0.02	0.03	0.90	0.86	0.93
Romanya	91.6	91.9	91.3	0.99	0.60	0.58	0.62
Bulgaristan	92.3	92.9	91.8	0.99	0.55	0.51	0.59
Hırvatistan	94.7	95.1	94.3	0.99	0.38	0.35	0.41
Sırbistan ve Karadağ	76.2	76.1	76.4	1.00	1.58	1.60	1.57
Ukrayna	90.2	90.3	90.1	1.00	0.70	0.69	0.71
Gürcistan	90.7	90.9	90.5	1.00	0.66	0.65	0.68
Arnavutluk	97.2	97.3	97.0	1.00	0.19	0.18	0.20
Rusya Federasyonu	88.6	88.0	89.2	1.01	0.82	0.86	0.77
Eski Yugoslav Cum. Makedonya	97.5	97.0	98.0	1.01	0.18	0.22	0.14
Kazakistan	95.7	94.8	96.7	1.02	95.9	94.9	96.8	1.02	0.03	0.02	0.04	0.30	0.37	0.24
Belarus	93.2	0.48
DOĞU ASYA/PASİFİK														
Papua Yeni Gine	73.0	76.8	68.9	0.90	1.93	1.66	2.22
Lao Dem. Halk Cumhuriyeti	82.8	86.1	79.4	0.92	85.9	87.5	84.2	0.96	0.79	0.35	1.21	1.23	1.00	1.47
Palau	96.6	100.0	93.1	0.93	0.23	0.00	0.46
Niue	97.2	100.0	94.1	0.94	0.20	0.00	0.42
Timor-Leste	64.0	65.0	63.0	0.97
Tuvalu	97.9	100.0	95.6	0.96	0.14	0.00	0.29
Tayland	86.7	88.0	85.5	0.97	0.95	0.86	1.04
Kamboçya	65.3	65.8	64.7	0.98	67.8	66.5	68.5	1.03	0.64	0.17	0.95	2.48	2.44	2.52
Tonga	95.8	96.0	95.5	0.98	0.30	0.38	0.32
Viet Nam	96.2	96.5	95.9	0.99	96.7	96.7	96.7	1.00	0.17	0.07	0.26	0.29	0.27	0.32
Endonezya	96.3	96.7	95.9	0.99	98.4	97.8	99.0	1.01	0.52	0.27	0.78	0.26	0.23	0.29
Myanmar	81.9	81.8	82.0	1.00	85.0	84.5	85.5	1.01	0.79	0.69	0.88	1.29	1.30	1.29
Malezya	95.2	95.1	95.3	1.00	0.34	0.35	0.34
Samoa	96.8	96.9	96.6	1.00	0.23	0.22	0.24
Kore Cumhuriyeti	99.8	100.0	99.7	1.00	0.01	0.00	0.03
Çin	95.9	95.6	96.3	1.01	0.29	0.32	0.27
Fiji	99.7	99.5	100.0	1.01	0.02	0.04	0.00
Filipinler	93.5	92.4	94.6	1.02	93.8	92.6	95.0	1.03	0.07	0.05	0.10	0.47	0.54	0.38
Vanuatu	93.7	92.9	94.6	1.02	0.45	0.51	0.39
Kribati	98.9	97.9	100.0	1.02	0.07	0.14	0.00
Nauru	81.0	79.6	82.4	1.04	1.12	1.20	1.03
Moğolistan	90.1	88.2	92.0	1.04	87.5	85.3	89.8	1.05	-0.64	-0.74	-0.55	0.71	0.84	0.57
Mikronezya	95.8	91.9	100.0	1.09	0.30	0.58	0.00
Veri bulunmayan: Brunei Darussalam, Cook Adaları, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Marshall Adaları, Singapur, Solomon Adaları														
LATİN AMERİKA/KARAYİPLER														
Grenada	86.0	91.0	81.0	0.89	0.93	0.60	1.26
Guatemala	85.0	86.9	82.9	0.95	88.7	89.9	87.2	0.97	0.92	0.76	1.07	1.07	0.94	1.22
Dominik Cumhuriyeti	97.3	98.5	96.0	0.98	98.6	99.8	97.3	0.98	0.33	0.33	0.33	0.20	0.11	0.28
Şili	86.5	87.0	86.0	0.99	1.04	1.00	1.08
Kolombiya	89.4	89.7	89.1	0.99	90.5	90.6	90.3	1.00	0.27	0.23	0.31	0.76	0.74	0.78
Küba	97.1	97.4	96.7	0.99	0.21	0.19	0.24
Guyana	98.1	98.5	97.7	0.99	98.9	99.7	98.1	0.98	0.16	0.23	0.09	0.13	0.10	0.16
Saint Lucia	99.0	99.5	98.4	0.99	0.07	0.03	0.11
El Salvador	90.7	90.6	90.9	1.00	0.66	0.67	0.65
Jamaika	95.9	95.7	96.1	1.00	0.29	0.31	0.28
Barbados	97.7	97.4	97.9	1.00	0.17	0.18	0.15
Panama	99.2	99.3	99.0	1.00	0.06	0.05	0.07
Arjantin	99.8	100.0	99.6	1.00	0.01	0.00	0.03
Peru	99.9	99.7	100.0	1.00	100.0	100.0	100.0	1.00	0.33	0.13	0.52	0.01	0.02	0.00
Uruguay	89.8	89.6	90.1	1.01	0.73	0.75	0.71
Paraguay	92.0	91.6	92.3	1.01	0.57	0.60	0.55
Venezüela	94.2	93.7	94.8	1.01	95.4	94.8	96.0	1.01	0.29	0.28	0.30	0.41	0.45	0.37

Sonraki sayfada devam

☐ Gölgelendirilen ülkeler ve bölgeler ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolunda olan ülkelerdir (CEE'nin 2001 yılında 0.96 ile 1.04 arasında olduğu ülkeler)

.... Veri yok. ^a NK/DO tahmini yapılan yıllar 1998 ile 2002 arasında. ^b İlköğretimde kız çocuklar NK/DO'sunun erkek çocuklar NK/DO'suna oranı.

^c Net devamlılık oranı (NDO). ^d Kız çocuklar NDO'sunun erkek çocuklar NDO'suna oranı.

İlköğretim NK/DO (c. 2001)*					İlköğretim NDO (2005)*				Gözlenen YOAH (1980-2001)			2015 hedefi için gereken YOAH		
LATİN AMERİKA/KARAYİPLER (önceki sayfadan devam)														
Bolivya	95.7	95.5	96.0	1.01	97.9	96.5	99.3	1.03	0.55	0.25	0.82	0.30	0.332	0.28
Saint Vincent ve Grenadines	96.5	95.9	97.2	1.01	0.25	0.30	0.20
Belize	97.9	97.5	98.2	1.01	0.14	0.17	0.12
Ekvador	99.4	98.9	100.0	1.01	0.04	0.08	0.00
Nikaragua	86.7	86.0	87.4	1.02	89.2	88.0	90.4	1.03	0.63	0.51	0.74	0.95	1.00	0.90
Honduras	87.4	86.7	88.3	1.02	0.90	0.95	0.84
Kosta Rika	90.8	90.0	91.5	1.02	0.66	0.71	0.61
Trinidad ve Tobago	91.4	90.5	92.4	1.02	92.1	91.3	93.0	1.02	0.18	0.21	0.16	0.61	0.68	0.54
Brezilya	94.5	93.6	95.5	1.02	95.9	94.8	97.0	1.02	0.35	0.31	0.40	0.39	0.46	0.32
Meksika	99.1	98.3	99.9	1.02	0.06	0.12	0.01
Surinam	98.6	97.3	100.0	1.03	100.0	100.0	100.0	1.00	0.46	0.34	0.57	0.10	0.19	0.00
Bahamalar	92.9	90.9	95.1	1.05	0.50	0.65	0.35
Haiti	54.3	52.2	56.6	1.08	59.0	55.7	62.4	1.12	1.17	0.88	1.46	3.26	3.42	3.10
Saint Kitts ve Nevis	86.2	81.5	91.5	1.12	0.92	1.24	0.57
Veri olmayan: Antigua ve Barbuda, Dominika														

SANAYİLEŞMİŞ ÜLKELER														
Yeni Zelanda	99.3	99.6	99.0	0.99	0.05	0.03	0.08
Hollanda	99.4	100.0	98.8	0.99	0.04	0.00	0.09
İspanya	99.6	99.9	99.3	0.99	0.03	0.01	0.05
Çek Cumhuriyeti	88.5	88.5	88.4	1.00	0.82	0.82	0.83
Slovenya	95.3	95.2	95.3	1.00	0.34	0.34	0.33
Malta	95.4	95.4	95.5	1.00	0.33	0.33	0.32
Litvanya	97.0	97.0	97.0	1.00	0.22	0.22	0.22
Lüksembourg	97.1	97.1	97.1	1.00	0.21	0.21	0.21
İsrail	98.0	97.9	98.1	1.00	0.14	0.15	0.13
Polonya	98.2	98.0	98.3	1.00	0.13	0.14	0.12
Estonya	98.8	98.7	99.0	1.00	0.09	0.10	0.07
Belçika	99.1	99.0	99.1	1.00	0.07	0.07	0.06
Yunanistan	99.3	99.4	99.3	1.00	0.05	0.05	0.05
İsveç	99.5	99.7	99.3	1.00	0.03	0.02	0.05
Kanada	99.6	99.5	99.7	1.00	0.03	0.03	0.02
İtalya	99.6	99.7	99.4	1.00	0.03	0.02	0.04
Fransa	99.7	99.6	99.8	1.00	0.02	0.03	0.01
İsviçre	99.7	99.7	99.7	1.00	0.02	0.02	0.02
Finlandiya	99.8	99.7	99.8	1.00	0.02	0.02	0.01
İzlanda	99.8	99.8	99.7	1.00	0.02	0.01	0.02
Norveç	99.8	99.7	99.9	1.00	0.02	0.02	0.01
Danimarka	100.0	100.0	100.0	1.00	0.00	0.00	0.00
Japonya	100.0	100.0	100.0	1.00	0.00	0.00	0.00
Birleşik Krallık	100.0	100.0	99.9	1.00	0.00	0.00	0.01
Letonya	89.2	88.6	89.8	1.01	0.77	0.82	0.73
ABD	93.7	93.1	94.4	1.01	0.45	0.49	0.40
Avustralya	95.2	94.8	95.6	1.01	0.37	0.40	0.34
Kıbrıs	98.5	98.2	98.8	1.01	0.11	0.13	0.09
Macaristan	98.8	98.4	99.2	1.01	0.09	0.11	0.06
Portekiz	99.0	98.7	99.3	1.01	0.07	0.09	0.05
Almanya	83.8	83.1	84.7	1.02	1.01	1.06	0.96
Slovakya	87.0	86.2	87.9	1.02	0.93	0.98	0.87
Avusturya	89.9	89.2	90.6	1.02	0.72	0.77	0.67
İrlanda	95.5	94.7	96.3	1.02	0.32	0.38	0.26
Veri bulunmayan: Andora, Papalık, Liechtenstein, Monako, San Marino														

BÖLGESEL ÖZETLER														
Doğu/Güney Afrika	61.5	62.2	60.9	0.98	65.1	64.8	65.3	1.01	0.89	0.65	1.10	2.75	2.70	2.79
Batı/Orta Afrika	54.7	58.7	50.7	0.86	58.0	61.0	54.7	0.90	0.82	0.58	1.00	3.24	2.95	3.52
Güney Asya	74.0	77.7	70.1	0.90	77.5	79.7	74.6	0.94	0.88	0.50	1.12	1.86	1.59	2.14
Orta Doğu/Kuzey Afrika	81.3	84.6	77.9	0.92	86.9	89.5	83.8	0.94	1.39	1.24	1.49	1.34	1.10	1.58
ODA/BDT	88.3	89.5	87.1	0.97	89.7	90.1	89.4	0.99	0.35	0.15	0.59	0.84	0.75	0.92
Latin Amerika/Karayıplar	94.3	93.9	94.7	1.01	96.7	95.8	97.6	1.02	0.60	0.47	0.73	0.41	0.44	0.38
Doğu Asya/Pasifik	94.3	94.4	94.2	1.00	96.2	95.5	96.9	1.01	0.48	0.27	0.67	0.41	0.40	0.41
Sanayileşmiş ülkeler	96.3	96.0	96.6	1.01	98.7	97.9	99.5	1.02	0.26	0.29	0.24
Gelişmekte olan ülkeler	65.2	67.7	61.5	0.91	68.6	70.0	65.8	0.94	0.86	0.57	1.07	2.49	2.31	2.75
En az gelişmiş ülkeler	49.1	51.7	45.9	0.89	52.8	54.4	50.3	0.92	0.92	0.67	1.10	3.64	3.45	3.86
Dünya	82.2	83.8	80.5	0.96	85.6	87.2	83.9	0.96	0.86	0.57	1.07	1.27	1.16	1.39

Daha fazla bilgi için
UNICEF Stratejik Bilgi Bölümü,
Politika Geliştirme ve Planlama Bölümüne

Published by UNICEF
Division of Communication
3 United Nations Plaza, H-9F
New York, NY 10017, USA

Website: www.unicef.org
Website: www.unicef.org/turkey
E-mail: pubdoc@unicef.org

ISBN:92-806-3874-2 (İngilizce versiyonu)

© The United Nations Children's Fund
(UNICEF), New York, Nisan 2005

Tercümesi © Birleşmiş Milletler Çocuklara
Yardım Fonu (UNICEF), Ankara, Mayıs 2005

Türkçe uygulama *Mullan'lar*
tarafından hazırlanmıştır